

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії України і туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра
на тему: «Пляжний туризм у Китайській Народній Республіці»

Допущено до захисту
«___» _____ року

студентки групи Т01б-16
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми
Туристичне обслуговування
за спеціальністю 242 «Туризм»
Дубас Ольги Андріївни

Завідувач кафедри
історії України і туризму
д.і.н., проф.Васильчук В. М.

Науковий керівник:
к. геогр. н., доц.
Кучерява Ганна Олександрівна

_____
(підпис)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЛЯЖНОГО ТУРИЗМУ.....	5
1.1. Сутність пляжного туризму.....	5
1.2. Класифікація пляжів та різновиди пляжного туризму.....	9
1.3. Методи дослідження.....	16
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПЛЯЖНОГО ТУРИЗМУ В КИТАЇ.....	19
2.1. Суспільно-географічні особливості Китаю.....	19
2.2. Природно-рекреаційні ресурси країни.....	23
2.3. Характеристика туристичної інфраструктури.....	29
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛЯЖНОГО ТУРИЗМУ В КИТАЇ.....	40
3.1. Проблеми пляжного туризму в Китаї.....	40
3.2. Перспективні напрями розвитку пляжного туризму в країні.....	52
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. Пляжний туризм є одним із найпопулярніших у світі. Це обумовлюється тим, що існує велика кількість видів та напрямів даного відпочинку, що пропонує туристам величезний вибір послуг та занять під час подорожі. Розвиток туристичної галузі в Китаї сьогодні є надзвичайно актуальним, оскільки туризм є одним із важливих чинників розвитку економіки, стабільного і динамічного збільшення надходжень до бюджету, підвищення зайнятості населення, розвитку у ринкових відносинах. Китайська Народна Республіка славиться потужним курортно-рекреаційним потенціалом та має значну кількість островів і курортів для розвитку пляжного туризму. Це обумовлюється певними особливостями фізико-географічного положення, сприятливими кліматичними умовами, безліччю об'єктів оздоровлення та відпочинку, наявністю курортних територій тощо. На сьогодні питання розвитку пляжних курортів є одним із найбільш пріоритетних напрямків в аспекті економічного розвитку країни. Пляжний туризм в Китаї є об'єктом дослідження таких вчених: Ільїн А.Е., Мартиненко Н.С., Сабурова Н.Е. та інші.

Мета кваліфікаційної роботи – розкрити особливості пляжного туризму в Китайській Народній Республіці та визначити сучасні тенденції та перспективи його розвитку.

Для досягнення поставленої мети в дослідженні були поставлені наступні **завдання:**

- висвітлити сутність та особливості пляжного туризму;
- представити класифікацію пляжів та визначити різновиди пляжного туризму;
- описати методичні аспекти дослідження;
- розкрити особливості фізико-географічного положення Китаю в аспекті розвитку пляжного туризму, охарактеризувати кліматотерапевтичні ресурси країни;

- охарактеризувати сучасний стан туристичної інфраструктури в країні;
- виявити проблеми і визначити перспективи розвитку пляжного туризму в Китаї.

Об'єктом дослідження є пляжний туризм.

Предмет дослідження – сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку пляжного туризму в Китайській Народній Республіці.

Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані наступні **методи досліджень**: просторовий аналіз, синтез, описовий метод, порівняльний, статистичний та графічний методи обробки інформації, методи класифікації, узагальнення, систематизації.

Інформаційну основу досліджень склали навчальні посібники (Агафонова Л.Г., Барановська О.В., Мальська М.П. та ін.), підручники (Александрова А.Ю., Жукова М.А. та ін.), електронні ресурси, матеріали звітів туристичних організацій.

Основні результати дослідження оприлюднені на Міжнародній студентській науково-практичній конференції «Світ як інтертекст», 2020 р. Доповідь на тему: «Перспективи розвитку пляжного туризму в Китаї».

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання під час розробки турів до Китайської Народної Республіки. Теоретичні та практичні розробки даного дослідження також можуть бути використані у навчальному процесі під час викладання дисциплін країнознавчого спрямування освітньої програми Туристичне обслуговування зі спеціальності 242 Туризм.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг основного тексту роботи (без списку використаних джерел та додатків) становить 65 сторінок, кількість джерел, використаних в роботі – 72.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПЛЯЖНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність пляжного туризму

Купально-пляжний туризм є одним з найбільш популярних в світі. Три чверті відпочиваючих прагнуть відпочити поблизу водоймищ – на річках, озерах, морському узбережжі або в морській подорожі. Найбільш туристично-привабливими є морські узбережжя, які є частиною формули пасивного відпочинку, відомої як «три S»: море-сонце-пляж (Sea-Sun-Sand). Для 70% відпочиваючих, що подорожують до Греції, Турції, Таїланду, Іспанії чи Китаю та до багатьох інших країн, основною метою є відпочинок біля моря [49].

«Туристський ринок – це соціально-економічні умови реалізації послуг туризму (турів, туристського продукту). На туристичному ринку стикаються попит на послуги туризму, який пред'являє турист, і пропозиція послуг туризму з боку туристської фірми» [21, с. 121].

Пляжно-купальний туризм в класифікації туризму входить в структуру по цілі поїздки під назвою «рекреаційний туризм» [58]. Рекреаційний туризм характеризується тривалістю подорожі, невеликою кількістю міст, що входять в маршрут, широким використанням авіаційного транспорту і перш за все чартерних рейсів.

Пляжний туризм пов'язаний з рекреаційними ресурсами. У країнах, де особливо сильно розвинений туризм, природно-рекреаційні ресурси поєднуються з культурно-історичними пам'ятками. Різні автори дотримуються різних трактувань поняття рекреаційні ресурси [58].

Пляжний туризм – це різновид туризму, метою якого є відпочинок на пляжах та скористання послугами, запропонованих на пляжних територіях.

Пляж – відносно рівна поверхня берега будь-якого водоймища, викликана його ерозією під взаємодією води і вітру. Не дивно, що це місце користується

значною увагою та є популярним для рекреації та відпочинку, термін "пляж" також позначається як місце багатолюдного відпочинку, купання і прийому сонячних та повітряних ванн. Відповідні керуючі органи забезпечують пляжі потрібним обладнанням (наприклад, шезлонгами, парасольками, душовими кабінами, тощо), саме тому такий пляж іменується «культурним», на відміну від «дикого» пляжу, на якому природа має свій первинний вигляд до певної міри, а туристи мають змогу насолодитися природними ресурсами сповна. Пляжі бувають піщані, піщані з мушлями і галькові [58].

Пляж – це відносно рівна поверхня берега водойми, утворена його ерозією під дією води і вітру [22, с. 261]. У перекладі з тюркських мов, «пляж» означає лисину. Пляж утворюється в результаті акумуляції наносів. Пляжі приурочені не тільки до морських берегів, а й до внутрішньо-континентальних водойм.

Розрізняють декілька видів пляжів, а саме: «Морський пляж – смуга наносів дрібного твердого матеріалу на березі водойми. Річковий пляж – скупчення наносів на випуклому березі річки. Рекреаційний пляж – місце відпочинку на березі моря, річки, озера, ставка чи іншої водойми, яке має всі умови для купання та рекреації» [22, с. 261].

Туристично-рекреаційні ресурси умовно поділяють на природні і культурно-історичні (соціально-культурні). Характеристика природних рекреаційних ресурсів за основними ландшафтно-кліматичними зонами дозволяє оцінити та порівняти ці зони за придатністю до організації пляжно-купального відпочинку, що сприяє виявленню найбільш ефективних напрямків розвитку курортної мережі певної країни.

Пляжні ресурси займають особливе місце в структурі рекреаційних ресурсів. Понад 55% рекреантів світу так чи інакше пов'язують свій відпочинок і оздоровлення з перебуванням поруч з водою.

Особливості організації пляжного туризму [58]:

1. Наявність гарно розвиненої туристичної інфраструктури.

2. Присутність необхідних туристично-рекреаційних ресурсів: водні об'єкти, клімат, ландшафт, культурні пам'ятки тощо.

3. Важливою є наявність значної кількості різноманітних послуг:

- підприємства харчування (ресторани, бари, кафе);
- спортивні послуги (басейни, аквапарки, спортзали, тенісні корти, гольфу, волейболу);
- дитячі майданчики, басейни, міні-клуб;
- розважальні програми (денні, вечірні, дитячі анімаційні програми, ігри, конкурси);
- розважальна індустрія курортів (дискотеки, казино);
- прокат (автомобілів, спортивного інвентарю, катерів, човнів);
- близькість до населених пунктів є не обов'язковою.

Розвиток пляжно-купального туризму суттєво залежить від комфортності погодно-кліматичних умов, що проявляється в сезонності відпочинку. Розрізняють комфортні, сезонно комфортні та дискомфортні погодно-кліматичні умови. Вони спричиняють формування сезону пікових навантажень та мертві сезони в рекреаційних зонах. Яскраво виражена сезонність більшості пляжних напрямків також пов'язана з періодом відпусток і шкільних канікул. Але можливе зниження фактора сезонності турфірмами за рахунок розробки різних напрямків (цілорічні дестинації, країни в південній півкулі).

За рахунок масового попиту стають поширеними чартерні перельоти. Найбільшою популярністю користуються клубні готелі з системою All inclusive (Все включено), різноманітними розважальними програмами. Важливий критерій для вибору є віддаленість від моря (готелі 1, 2, 3 лінії).

Для острівних держав і територій (Кіпр, Гаваї, Куба, Бермуди, Мальдіви тощо) Пляжний відпочинок іноземних туристів став дуже дохідною галуззю господарства [63]. Пляжно-купальна рекреація організовується на берегах морів, озер, річок і штучних водойм (ставків, заповнених водою кар'єрів, водосховищ). При оцінці пляжних ресурсів приймаються до уваги [63]:

– літолого-структурний склад пляжів (вони можуть бути карбонатно-кварцові, кварцево-черепашкові, кварцево-вапнякові, залізисто-черепашкові, черепашкові, галькові-піщані, піщано-галькові, піщані та ін.);

- ширина пляжної смуги (від 1 до 160 м);
- середня висота берега;
- середня ширина акваторії до ізобати 1,5 м;
- швидкість течії (для річки);
- штормова діяльність;
- ступінь обладнання пляжів.

Пляжно-купальний туризм передбачає відпочинок на узбережжях річок, океанів, морів, озер та має на меті відновити фізичні та духовні сили людини та поєднує три основні фактори – наявність пляжів, температурного режиму водойм і сприятливих кліматичних умов для купання [58].

Купально-пляжний туризм для закордонних туристів є дуже прибутковою та перспективною індустрією. Такий відпочинок на воді і біля води пропонує різноманітні рекреаційні заняття та послуги, зокрема такі, як: купання, сонячні ванни, прогулянки по узбережжю, спортивні ігри на березі (наприклад, пляжний волейбол), серфінг і віндсерфінг, катання на човнах, катерах, водних лижах і велосипедах, заняття спортом, підводне плавання, риболовля та інші. В приморських рекреаційних районах наявна потужна туристична індустрія, яка розвивається значними темпами. Лікувальний ефект приморського клімату й високий рівень обслуговування надали приморським територіям багатьох країн значної популярності та перетворили їх на курорти світового масштабу [50].

Заманливість купально-пляжного туризму призвела до створення на узбережжях морів дач, вілл, бунгало для тимчасового відпочинку, будинків системи таймшера, наметових містечок, кемпінгів чи трейлерів, та розвитку туристичної інфраструктури (розбудова автомобільних доріг, підприємств харчування, закладів культури тощо), у той же час серед туристів є чимало тих, хто прагне відпочити на морі самостійно, користуючись благами природи та довкілля [50].

1.2. Класифікація пляжів та різновиди пляжного туризму

Пляжний туризм – це групові або індивідуальні поїздки без активного пересування по маршруту з перебуванням в одному або двох місцях призначення зазвичай з оздоровчими цілями і метою відпочинку [58]. Пляжі вважають візитними картками регіонів. Саме по їх впорядкованості та гігієнічному стану судять про комфортність курортного життя.

Система класифікації пляжів складалася на основі міжнародної градації прибережних територій. Затверджена система була ще в 2006 році. Тепер існують певні вимоги, яким повинні відповідати пляжі, якщо потрібно отримати одну з трьох категорій якості.

Пляжі першої категорії позначаються синім прапором (пляж першого сорту включає повний набір послуг, можна скористатися столиками, матрацами для шезлонгів, також на таких пляжах не можна побачити торговців з вуличною їжею), пляжі другої категорії – зеленим кольором. Обов'язкова наявність всього вищепереліченого, до того ж мають бути в наявності пляжні парасольки і шезлонги, пункти харчування, дитячі зони), пляжі третьої категорії – жовтим прапором (обов'язкова наявність: туалетів, душів, кабін для переодягання, рятувальної служби та медичного персоналу, інформаційних стендів) [61].

Прапори – це спеціально-встановлені позначки на пляжах, розташовані так, щоб на них звертали увагу туристи. В цілому система класифікації дозволяє туристам визначити якість пляжно-купального відпочинку. Прапор видається на п'ять років, і щороку проводяться роботи з підтвердження категорії: експерти перевіряють, чи не погіршилася на пляжі атмосфера, чистоту пляжу та берегової лінії. Пляжів, які підтягуються під міжнародний рівень, стає все більше і більше. На сьогодні надзвичайно важко пройти класифікацію якості, оскільки щороку з'являються десятки нових пляжів, конкуруючих між собою [61].

Наприклад, в Європі про відповідність якості пляжу високим стандартам свідчить блакитний (синій) прапор. Це знак, який щорічно присуджується

міжнародною комісією тим портам і пляжам, які відповідають майже тридцяти екологічним вимогам і, зокрема, чистоті води. Крім синього кольору на пляжах континенту вивішуються і прапори інших кольорів. Червоний прапор попереджає про небезпеку і категорично забороняє входити в воду. Жовтий прапор говорить, що море спокійне і безпечно для купання, але заходи для збереження чистоти є необхідними (наприклад, цвітіння водоростей). Зелений прапор вказує на те, що купатися відвідувачам безпечно. Блакитний прапор повідомляє про пляж вищого класу. Комісія перевіряє і контролює все: від наявності туалетних кабінок і відсутності промислових і стічних вод, бездоганності проб води за численними параметрами і до кількості рятувальників та здоров'я прибережних коралових рифів, а також, звичайно, безпеку і комфорт відпочиваючих на пляжі. Найбільша кількість «Синіх прапорів» серед країн північної півкулі є в Іспанії. Досить багато бездоганних пляжів серед налічується 36 країн Європи, Південної Африки, Північної Америки, Тихоокеанського регіону і чотирьох країн Карибського басейну [61].

Пляжі бувають різні [58]:

1. Піщаний пляж. Розрізняються за кольором піску – білий і чорний. Білий пісок – це звичайний морський пісок. Чорний пісок має вулканічне походження і являє собою промиті прибоєм дрібні частинки застиглої лави. Природно, такі пляжі зустрічаються тільки поблизу від вулканів.

2. Піщано-гальковий пляж. Це пляж, на якому час ще не встигло стерти всю гальку в пісок. На піщано-галькових пляжах пісок і галька можуть бути перемішані, а можуть йти смугами – спочатку пісок, а при заході в море - галька.

3. Гальковий пляж. Поверхня пляжу покрита обмитою морем галькою округлої форми. За розміром гальки пляжі поділяють на просто галькові і дрібногалькові. Розмір гальки на дрібногальковому пляжі приблизно відповідає розміру гречаної крупи.

4. Черепашковий пляж. Цей тип пляжу зустрічається нечасто. Поверхня його встелена подрібненими залишками панцирів черепашок.

5. Кам'янистий пляж. Це нагромадження каменів. Чистота і прозорість води – ось чим привабливі кам'янисті пляжі. Це місце для любителів поплавати в масці.

6. Бетонний пляж. Такий пляж створюється там, де є море, але берег дуже вузький або такий, що поставити на нього ногу просто неможливо. На таких пляжах є бетонні майданчики прямо на березі моря, а іноді і підняті на опорах з води.

7. Терасний пляж. Такий пляж утворюється, коли берег моря досить крутий і тоді доводиться на схилі влаштовувати тераси або надбудовувати настили, на яких можна засмагати. А в деяких випадках, коли берег піднімається майже прямо вгору, місця для загорання просто вирубують в скелі у вигляді ніш.

Класифікація пляжів за ступенем і привабливості їх використання, а також доступності для населення [50]:

- не використовуються, важкодоступні, мало привабливі пляжі;
- мало використовуються, середньо доступні, малопривабливі пляжі;
- активно використовуються, середньо доступні;
- активно використовуються, легко доступні, сприятливі для відпочинку пляжі;
- середньо використовувані, легкодоступні, малопривабливі;
- середньо використовувані, легкодоступні, непривабливі пляжі;
- невикористані, недоступні, непривабливі пляжі – пляжі на території підприємств, військових частин, різних організацій і відомств.

Класифікація пляжів за характером використання їх населенням [50]:

- самоорганізовані довготривалі пляжні спільноти;
- самоорганізовані короткочасні пляжні спільноти;
- організовані підприємцями довготривалі пляжні спільноти;
- організовані адміністрацією короткочасні пляжні спільноти – обладнання і платні пляжі санаторно-курортної зони;
- неорганізовані пляжні спільноти – «дикі» пляжі;

– слабо відвідувані, або не відвідують пляжі.

Класифікація санітарно-технічного стану пляжів:

- незасмічені пляжі;
- слабозасмічені;
- середньозасмічені;
- сильнозасмічені.

Класифікація за характером надходження сміття:

- привезений людьми;
- принесений морем.

Класифікація за належністю:

- приватні;
- муніципальні.

Різновиди пляжного відпочинку зображені на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Різновиди пляжного відпочинку

(складено за [58])

Гребля на морських каное і каяках – спортивне веслування на човнах байдарках і каное (безкільове веслове судно) [58].

Буєрний спорт – легкий човен чи платформа, встановлена на особливих металевих ковзанах, призначена для ковзання по льоду і оснащена щоглою з вітрилами. Управління буєрами є схожою з управлінням яхтою, проте потребує спеціальних навичок та практики відповідно до деяких особливостей управління та значною швидкістю руху [58].

Яхтинг – вид спорту, в яких бажаючі конкурують між собою, використовуючи спорядження, основні з яких, човни і судна, або ж спеціальні сани для снігу чи льоду, а також візки для пересування по твердій поверхні з парусами [58].

Підводний туризм, попри умову наявності дорогого спорядження, щороку є все більш популярним серед туристів і несе в собі цілюсь споглядання за підводним світом, фотополювання, підводне полювання, збір морських організмів, черепашок, перлів тощо. Підводний туризм найбільше відомий в тропічних країнах. Там відпочиваючих ваблять коралові рифи, наприклад, Великий Бар'єрний Риф біля берегів Австралії, атоли Океанії, рифи Карибського моря, узбережжя Флориди, Червоного моря. Занурення під воду з аквалангом має термін «дайвінг». Дайвінг-центри наявні в багатьох приморських курортах, саме там можна навчитися підводному плаванню, взяти на прокат спорядження [58].

Дайвінг має елементи екстриму та спорту, але також має на меті пізнавальний інтерес. Як наприклад, в середземноморських країнах відомий археологічний підводний туризм, оскільки в прибережних водах знаходяться руїни затоплених античних міст, які є цікавими для відпочиваючих. Острови затонулих кораблів також популярні серед приїжджих, нерідко навіть туристи займаються їх пошуком або пошуком скарбів.

«Diving» в перекладі з англійської мови означає пірнання, занурення під воду. Особливо популярним дайвінг є в країнах Західної Європи (Франція, Італія), в США. На сьогодні підводне спорядження таких країн, як Норвегія і Швеція, має найвищу оцінку і визнання в усьому світі [58].

Для тих, хто не має бажання чи не може зануритися із аквалангом під воду наявні екскурсії до підводних вітражів, спеціально створених в днищах затонулих суднів чи в підземній частині прибережних будівель. Також відпочиваючим можна здійснити невеличку мандрівку на комфортабельних туристських підводних човнах чи суднах [61].

Прогулянковий і промислово-прогулянковий туризм є широко відомим заняттям. Такий відпочинок часто супроводжується різними видами спортивного, оздоровчого чи лікувально-курортного туризму. Такі заняття як прогулянки на свіжому повітрі пішки, пікніки (пікнік-туризм), огляд пейзажів пропонуються в прогулянковому відпочинку. У промислово-прогулянковому туризмі прогулянки можуть супроводжуватися збиранням грибів, ягід, горіхів, квітів, лікарських рослин, морських молюсків, коралів, дорогоцінних каменів і мінералів, інших дарів природи, колекціонуванням метеликів, гербарію тощо.

У зв'язку з цим у багатьох природних районах країн промисловий туризм набуває великої популярності серед туристів. Відповідно до цього багато вчених пропонує віднести промисловий туризм в ранг самостійного виду, який є рівнозначним до лікувально-курортного, спортивно-оздоровчого, проте навряд чи це є правомірним, оскільки дари природи є не стільки відпочинком, скільки способом господарської діяльності, а для деякої частини населення навіть способом для життя. Як правило, при організованій промислово-прогулянковій рекреації обсяг збору дарів природи є незначним, а в цілому по світу даний вид туризму має в більшості випадків підпорядковане значення, зазвичай супроводжуючи інші різвиди туристичної діяльності [63].

Значною популярністю користується також рибальський туризм, проте слід зазначити, що організація рибальських турів для іноземців зазвичай характеризується більш екологічним значенням. Оскільки, спіймана риба, після зважування, вимірювання розміра і фотографування, найчастіше відпускається назад у водоймище. Безумовно, щоб не зашкодити рибі застосовують спеціальні рибальські гачки [63].

Об'єктами ловлі в морському рибальському туризмі є найрізноманітніші за видовим складом і розмірами риби, все більш популярними є такі заняття, як ловля великих порід морських риб, та навіть акул чи китів. Варто зазначити, що риболовля є не тільки відпочинком чи промислом, але ще і популярним спортом серед багатьох країн світу, де проводять змагання рибалок, а й навіть чемпіонати світу. Найбільш відомими для морської риболовлі місцями вважаються коралові рифи (Великий Бар'єрний риф, острова Океанії, а також Карибське море) [63].

Віндсерфінг – водний вид розваги та спорту з використанням спеціального спорядження у вигляді невеликого розміру (2-4,7 м) легкої дошки з плавучого матеріалу. Дошка приводиться в рух вітрилом, приєднаним за допомогою гнучкого елемента – шарніра. Цей снаряд ще відомий як віндсерфінг, або «парусна дошка» [58].

Водні лижі – широковідомий вид спорту і заняття. Являє собою пересування по поверхні води на спеціальних водних лижах, утримуючи в руках трос (іменованій як «фал»), з'єднаний з катером або іншим плавальним засобом, що забезпечує поступальний рух [58].

Водно-моторний спорт – вид водного спорту, що охоплює швидкісні гонки на спортивних і гоночних суднах з підвісними і стаціонарними двигунами [58].

Любителі пляжного відпочинку цінують у ньому зовсім різні речі. Для одних важлива жвава нічне життя і розваги, для інших, навпаки, усамітнення і спокій, для інших – краса навколишньої природи.

Отже можна зробити наступні висновки:

- пляжний відпочинок має кілька різновидів: веслування на морських каное і каяках, буєрний спорт, яхтинг, дайвінг ловля великих порід морських риб, віндсерфінг, водні лижі, водно-моторний спорт, участь в аматорських регатах, різні пляжні ігри;
- пляжі є невід'ємною частиною кожного пляжного курорту і за їх станом можна судити про комфортність курортного відпочинку. Також

відповідно до цього була введена класифікація пляжів, зокрема, про стан пляжу можна судити по його прапору, встановленого на території: пляжі першої категорії мають синій прапор, другої категорії позначені зеленим кольором, а третьої – жовтим.

1.3. Методи дослідження

Основним методологічним підходом у даному дослідженні є системно-географічний підхід, який застосовано для дослідження пляжного туризму Китаю як складної ієрархічної системи. Було визначено, що на розвиток даного виду туризму впливають природні, геоекологічні та соціальні фактори. Вимога географічного підходу полягає в обов'язковому просторовому розгляді досліджуваних явищ і процесів [23].

У суспільно-географічному дослідженні повинен бути використаний просторовий аналіз або просторова статистика, що має включати в себе будь-які формальні техніки для дослідження об'єктів, використовуючи топологічні, геометричні або географічні властивості об'єктів.

Будь-яке наукове дослідження передбачає використання певних методів дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи було застосовано ряд методів дослідження, зокрема метод діалектики; літературний метод; описовий; статистичний; графічний; метод узагальнення; аналізу й синтезу; метод індукції та дедукції; порівняння; метод класифікації та типізації.

Метод діалектики був використаний на етапі підготовки та організації дослідження, оскільки саме цей метод визначає методичну основу роботи та передбачає вивчення процесів у постійному розвитку та взаємозв'язку [10].

Важливе значення у процесі роботи приділялося літературному методу, що полягає у вивченні великої кількості літературних джерел, які стосуються теми дослідження задля ознайомлення та подальшого викладу матеріалу.

Описовий метод – метод, який представляє собою систему процедур збору, первинного аналізу та викладу даних і їх характеристик. Він використовувався під час опису: понятійно-термінологічного апарату дослідження, підходів до класифікації кліматотерапевтичних ресурсів країни, характеристики туристичної інфраструктури Китаю тощо.

Також було використано статистичний та графічний методи для обробки кількісних показників при дослідженні регіонів купально-пляжного відпочинку. Дані методи передбачають збір й аналіз кількісних даних, виведення середньо-статистичних величин, складання таблиць, діаграм та графіків. Завдяки цим методам, з одного боку, забезпечується цілісність і комплексність дослідження, а з іншого – можливість використання універсальних алгоритмів системного аналізу щодо досліджуваних аспектів. Ці методи використовувалися для наочного представлення тенденцій розвитку пляжного туризму в Китаї та обробки даної інформації. Також у дослідженні було використано моделі у вигляді графіків (динаміка іноземних туристичних прибуттів в Китай чи динаміка зростання кількості туристичних прибуттів в країні) [38].

Узагальнення – метод пізнання, який полягає в переході від менш загальних до більш загальних знань, абстрагуванні та знаходженні спільних ознак, властивих предметам певної галузі. За його допомогою було узагальнено інформацію, отриману з літературних джерел, а також статистичні дані щодо пляжного туризму Китайської Народної Республіки [38].

В будь-якому дослідженні обов'язковими є методи аналізу й синтезу. Аналіз – метод пізнання, який дає змогу поділити предмети дослідження на складові частини. Синтез – це з'єднання окремих частин предмета в єдине ціле. Аналіз і синтез взаємопов'язані, вони являють собою єдність протилежностей. Метод аналізу і синтезу використовувався в роботі з метою виділення окремих сторін, властивостей і зв'язків між кліматотерапевтичними умовами Китаю, а потім для з'єднання цих окремих частин в єдине ціле для формування цілісного уявлення про пляжно-купальні ресурси країни [23].

Доповнюють аналіз і синтез в дослідженні методи індукції та дедукції, де перший характеризується як метод пізнання, згідно з яким на основі інформації про часткове, тобто про узагальнену інформацію, робляться висновки про загальне. Другий метод передбачає формулювання висновків на основі часткових суджень шляхом виявлення загального спільного. Ці методи використовувались у роботі задля узагальнення отриманих даних.

Метод порівняння полягає у порівнянні явищ, процесів та показників, що їх характеризують для виявлення спільних рис і відмінностей між ними. Сутність методу полягає у виявленні рис спільності і розбіжності процесів, властивостей і станів декількох географічних об'єктів. Цей метод використовувався для виявлення відмінностей в умовах та факторах розвитку пляжного туризму в Китаї, а також під час характеристики готелів країни, її інфраструктурних особливостей.

Метод класифікації являє собою систематику (чи впорядкування) досліджуваних об'єктів і явищ за кількісними ознаками, а метод типізації – за якісними. У роботі було розглянуто класифікацію пляжів за різними авторами та класифікацію різновидів пляжного туризму [2].

Отже, застосування описаних методів дозволило комплексно дослідити особливості пляжного туризму в Китаї, виявити його особливості на сучасному етапі розвитку.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПЛЯЖНОГО ТУРИЗМУ В КИТАЇ

2.1. Суспільно-географічні особливості Китаю

Китайська Народна Республіка розташована в східній частині Євразійського континенту, на західному узбережжі Тихого океану. Територія за площею сягає близько 9,6 млн. кв. км, що складає 1/4 площі Азії, а також 1/14 суші земної кулі, саме тому КНР є третьою країною світу за розміром, поступаючись при цьому тільки Росії і Канаді [8].

За чисельністю населення – 1,31 млрд чоловік, Китай займає перше місце в світі. Населення розміщене дуже нерівномірно: щільність населення в окремих провінціях на сході країни перевищує 400 осіб на 1 кв. км, в той час як в пустельних і високогірних західних і північно-західних районах місцями проживає менше 1 людини на квадратний кілометр [8].

Китай належить до країн, що розташовані переважно у помірному кліматичному поясі. Протяжність країни з півночі на південь складає приблизно 5,5 тис км, із заходу на схід – 5,2 тис км. Китай має протяжні кордони: довжина сухопутного кордону сягає 22143 км, з яких понад 7,5 тис км припадає на кордон з країнами СНД, а материкової берегової лінії протяжністю понад 14500 км [8].

На північному сході Китайська Народна Республіка має сусідство з Північною Кореєю, на півночі межує з Росією і Монголією, а на північному заході – з колишніми радянськими республіками, а нині відповідно з незалежними державами-членами СНД, такими як Казахстан, Киргизія і Таджикистан, на заході і південному заході межує з Афганістаном, Пакистаном, Індією, Непалом і Бутаном, а на півдні – з М'янмою, Лаосом і В'єтнамом. КНР має також морські кордони з такими країнами, як Південна Корея, Японія, Філіппіни, Бруней, Малайзія й Індонезія [8].

Китайська Народна Республіка омивається водами трьох морів – Жовтого, Східно-Китайського і Південно-Китайського, які є окраїнними морями Тихого океану [8]. Материкова берегова лінія охарактеризовується в основному рівним рельєфом і є розчленованою різними за кількістю затоками, також тут багато прекрасних заток і зручних гаваней, більшість з яких - незамерзаючі. Проте за останні кілька років в прибережній смузі стала спостерігатися тенденція поступового підйому рівня води. Відповідно до розрахунків Державного океанографічного управління КНР, протягом найближчих 3-10 років рівень моря в приморських районах Китаю буде постійно підвищуватися.

Географія країни цікава тим, що всі великі річки беруть свій початок в горах. Наприклад, у Гімалаях на північних схилах знаходяться витoki річки Брахмапутра, яка протікає в глибоких долинах. Саме тому, в цих місцях завдяки великій кількості водних об'єктів сконцентровано основне населення країни.

Загальна площа територіальних вод країни становить приблизно 4,73 млн кв. км (проте дані за різними джерелами дещо відрізняються), де розташовані більш ніж 5,4 тис. островів. З них найбільшими є Тайвань (додаток Б, рис.Б.1) і Хайнань (додаток Б, рис.Б.2), які є досить привабливими серед туристів та користуються попитом серед приїжджих.

Найбільш східними островами Китаю є Дяоюйдао і Чівейюй, розташовані на північний схід від Тайваню. Острови Дяоюйдао (яп. Сенкаку) є предметом територіальної суперечки між Китаєм, Японією, Південною Кореєю і Тайванем. Сумарна площа цієї острівної групи, що лежить на континентальному шельфі Східно-Китайського моря, не перевищує 6,3 кв км. Однак тут були виявлені значні запаси нафти. З огляду на те, що і Китай, і Японія є одними з найбільших в світі імпортерів нафти, ця суперечка має важливе політичне і економічне значення.

Також КНР бере участь відразу в декількох територіальних суперечках в Китайських морях (додаток А, рис.А.1, рис. А.2) [8]:

- про поділ континентального шельфу в Жовтому і Східно-Китайському морях - з Північною Кореєю, Південною Кореєю і Японією;
- про приналежність островів Сенкаку в Східно-Китайському морі з Японією;
- про морські кордони в Тонкінській затоці в В'єтнамом;
- про приналежність островів Спратлі в Південно-Китайському морі з В'єтнамом, Тайванем, Малайзією, Філіппінами і Брунеєм.

Рельєф Китаю дуже різноманітний. Основна особливість полягає в тому, що ландшафт опускається від заходу на схід як би трьома ступенями. Вищою частиною є Тибетське нагір'я з гірським хребтом Гімалаїв на Південно-Заході країни. Більшу частину Китаю займає пояс гір, плато і нагір'їв. Третьою частиною є акумулятивні рівнини, що знаходяться на Сході, біля узбережжя (додаток А, рис.А.3) [8].

На Південному Заході Китаю знаходяться Гімалаї – найвищий в світі гірський хребет, що відокремлює Китай від Південної Азії. На китайському кордоні знаходяться 9 з 14 «восьмитисячників» – найвищих гір Землі, що перевищують 8000 метрів. На кордоні Китаю і Непалу знаходиться Джомолунгма (Еверест) – найвища на Землі гора (8 848 метрів), а на кордоні Китаю з Пакистаном – Чогорі – друга на планеті по висоті (8 611 м). Іншими «восьмитисячниками» Китаю є Лхоцзе (8 516 метрів, 4-та в світі), Макалу (8 481, 5-та в світі), Чо-Ойю (8 201 метр, 6-та в світі), Гашербрум I (Хідден-пік), Гашербрум II (Броуд-пік), Гашербрум II (8 080, 8 051 і 8 035 метрів, 11-та, 12-та і 13-та гори в світі) і Шишабангма (8 027 метрів, 14-та в світі) [14]. Шишабангма є найвищою горою, цілком знаходиться на території Китаю, а гора Чогорі і три піки Гашербрум знаходяться в гірському хребті Каракорум, що примикає до Гімалаїв з Північно-Заходу [68].

На північ від Гімалаїв розташоване Тибетське нагір'я – найбільше і високе плато в світі. Його площа становить понад 2 мільйони квадратних кілометрів, а середня висота перевищує 4500 метрів. З усіх боків Тибетське нагір'я оточене гірськими хребтами, крім Гімалаїв, з північного заходу хребтом

Куньлуня воно відокремлене від Таримського басейну, а з північного сходу – горами Ціляншань від Ганьсуйського коридору і Внутрішньомонгольського плато. Зі сходу нагір'я переходить в Сіно-тибетські гори, а з заходу обмежена горами Каракорума [68].

В Китайській Народній Республіці можна виділити такі історико-географічні райони: Північний Схід (Маньчжурія), Північ (східна частина КНР на північ від Хуанхе), Схід (промислові приморські райони Великої Китайської рівнини), Центр і Південь, Північний Захід та Південний Захід, також їх умовно розглядають як економічні райони країни.

Північний Схід вважається одним із провідних індустріальних районів країни. Оскільки його господарський профіль складається з паливно-енергетичної, металургійних та лісопромислової комплексів. До того ж варто зазначити й багатогалузеве сільське господарство, яке також є широко розвиненим (наприклад, вирощення таких зернових культур, як пшениця, рис, гаолян, соя, тощо). Найважливішими містами в центральній частині району вважаються Шеньян, Аньшань, Фушунь, а на півночі – Харбін, на узбережжі – Далянь, який відомий пляжно-купальним відпочинком [59].

Північ вважається третім за значенням промисловим центром КНР після Східного та Північно-Східного Китаю. Трудомісткі і наукоємні галузі – електроніка, електромашинобудування, приладобудування, виробництво синтетичних матеріалів тощо займають тут провідне місце. Варто зазначити, що в цьому районі знаходяться столичні округи Пекіна і Тяньцзіня, які є місцем для розвитку не тільки адміністративної, фінансово-економічної діяльності, а й осередком науки і культури країни. На жаль, степові райони Внутрішньої Монголії, які також належать до Північного району, все ще є недостатньо освоєними країною [55].

Східний Китай є найважливішим у господарському відношенні районом, на який припадає 30 % населення, 35 % промислової і 30 % сільськогосподарської продукції. Саме тут є високорозвиненими такі промисловості, як суднобудівна, текстильна, електронна, верстатобудівна,

металургійна, а також хімічна. В районі сконцентрований великий культурний і науковий потенціал. Найбільшими містами району є Шанхай, Нанкін, який був колишньою столицею КНР, Ханчжоу, Циндао, Фучжоу та інші [55].

Центр і Південь є аграрно-індустріальними районами країни. Центральний Китай має пересічний рівень економічного розвитку. Ухань є основним промисловим ядром даного району. Проте спеціалізація сільського господарства є такою ж, як і в Східному Китаї. Південний Китай має значні поклади сировинних ресурсів. Гуанчжоу є найбільшим промисловим і торгово-економічним центром району. Поряд з Гуанчжоу знаходяться важливі для КНР вільні економічні зони. На узбережжі розташований Сянган – один із найзначніших промислових вузлів сходу Азії [55].

На жаль, Північно-Західний район має несприятливі природні умови для розвитку туризму, проте він має велику кількість природних ресурсів, що робить його перспективним та відкриває великі можливості для його розвитку. Головними містами є Сіань, Ланьчжоу, Урумчі.

Південний Захід країни є основним осередком господарської діяльності району, а саме широко відомою є Си-Чуанська улоговина. Саме тут розвинуте багатогалузеве сільське господарство і промисловість є багатогранною. Головні міста – Чунцін та Ченду. До Південного Заходу належить високогірний район Тибету, який має жорсткі природно-кліматичні умови. Тут знаходиться Лхаса – важливий релігійний центр ламаїзму, що є одним з напрямів буддизму [55].

2.2. Природно-рекреаційні ресурси країни

Відповідно до значної території Китайській Народній Республіці властива різноманітність кліматичних умов. Клімат у Китаї сильно відрізняється в різних частинах країни в межах трьох кліматичних поясів: помірного континентального (Захід і Північ) із спекотним літом і суворою зимою, субтропічного в центральних районах країни і тропічного мусону на південному узбережжі і островах. Характерною рисою є дуже висока вологість

повітря влітку в багатьох центральних і південних районах (додаток А, рис.А.4) [59].

Середня температура в північних районах взимку близько $-7\text{ }^{\circ}\text{C}$ (не рідкість і $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$), влітку біля $+22\text{ }^{\circ}\text{C}$ і досить сухо. У центральній частині Китаю взимку від $0\text{ }^{\circ}\text{C}$ до $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$, влітку - около $+20\text{ }^{\circ}\text{C}$. У південних районах взимку від $+6\text{ }^{\circ}\text{C}$ до $+15\text{ }^{\circ}\text{C}$, влітку – більше $+25\text{ }^{\circ}\text{C}$ [4].

Річна кількість опадів змінюється від 2000-2500 мм на півдні і сході, до 50-100 мм в північних і західних районах. Взимку і восени часті потужні тайфуни на півдні і сухі вітри в північній і західній частині країни (додаток А, рис. А. 5) [59].

Різноманітність природних умов багато в чому зумовлює багатство рекреаційних ресурсів Китаю. Гідрологічні рекреаційні ресурси базуються на великій кількості річок, озер і великій морській акваторії. Сумарні ресурси річкового стоку Китаю становить $2800\text{ км}^3/\text{рік}$. Це відповідає 6,6% стоку річок всього світу і 19,3% загального стоку річок Азії. За цим критерієм країна займає 5 місце в світі після Бразилії, Росії, Канади і США. У країні налічується понад 1500 річок, які мають площу водозбору понад 1000 км^2 кожна. Більшість річок тече на схід або на південь і відноситься до Тихоокеанського водозбірного басейну, що займає 56,8% площі всієї країни [59]. Найбільш великими річками цього басейну є Янцзи, Хуанхе, Амур, Чжуцзян (Сіцзян, Перлова), що протікають в східній частині Китаю.

Більше третини площі країни відноситься до басейнів внутрішнього стоку, що охоплює Тибетське нагір'я і значну частину Північного Китаю і Синьцзяна. Тут найбільшою річкою є Тарим. Річки басейну Індійського океану дренують південь Тибетського і захід Юньнань-Гуйчжоуського нагір'я. До басейну Північного Льодовитого океану відносяться лише 50 тис. км^2 [8]. Найбільшою річкою цього басейну є Іртиш, верхів'я якого розташовані в КНР [59].

Коротка характеристика морів, що омивають китайське узбережжя, приведена в табл. 2.1 [55].

Таблиця 2.1

Характеристика морів, що омивають узбережжя Китаю
(складено за даними [55])

Назва моря	Площа, тис.км ²	Середня глибина, м	Максимальна глибина
Бохайське море (залив)	77	18	70
Східно-Китайське море	770	370	2719
Жовте море	380	44	140
Південно- Китайське море	3500	1212	5559
Всього	4727		

Справедливості заради треба сказати, що площа власне китайських морів (в межах 12-мильної зони) дорівнює 348,09 тис. км², а площа виключної економічної зони (200 миль від узбережжя) становить 3,2 млн км², при цьому довжина берегової лінії перевищує 30 тис. км [54].

Окремо слід зупинитися на водоспадах. Їх в Китаї дуже багато, найбільшим і найвідомішим є водоспад Хуангошу в провінції Гуйчжоу. У народі його називають «Чумацьким шляхом на Землі». Він має висоту 74 м, ширину 81 м і відноситься до числа найбільш широких і величних водоспадів світу. У цій же провінції на р. Чжанцзян є цілий каскад водоспадів (на ділянці протяжністю 2 км їх налічується близько сімдесяти).

До числа інших відомих водоспадів відносяться Дяошуйлоу (два його рукава випливають з озера Дзінбоху, мають висоту 20-25 м і ширину 40-45 м), Луньтань Фейпу поблизу м Тайшань, Детянський водоспад поблизу кордону з В'єтнамом (ширина 200 м, висота падіння 70 м), Шатуньдепу на р. Хейшуйхе, що має сім каскадів, та інші [54].

У багатьох випадках існуючі водні ресурси не можуть бути використані через їх незадовільний стан. В даний час 90% річок і водойм країни в значній мірі забруднені. З 32 китайських мегаполісів 30 відчують проблеми з водопостачанням. Показовим є приклад Шанхая. Одна з річок, що живлять

місто, – Сучжоухе – внаслідок сильного забруднення повністю списана з рахунків як джерело водопостачання, в другій (Хуанпу) прийнятну за якістю воду можна взяти тільки у верхів'ях [54].

Міністерством водних ресурсів зараз вводяться спеціальні ліцензії на використання води, розробляються нові правила буріння свердловин, для відкачування води з підземних джерел зараз потрібні особливі дозволи, жорстко регламентуються скиди забруднюючих речовин у водойми, проводиться розробка інших заходів адміністративного та фінансового впливу на організації та окремих осіб, забруднюючих водні ресурси. Значно жорсткіше стало контролюватися виконання всіх 46 статей «Закону КНР про запобігання забруднення водного середовища», прийнятого ще в 1985 року.

У Китаї ростуть практично всі види рослин, поширені в північній півкулі. З більш ніж 30 тис. видів вищих рослин близько 3 тис. мають господарське значення. В їх число входять 440 видів волокнистих рослин, 370 видів олійних і ароматичних рослин, 260 видів рослин з високим вмістом протеїну і амінокислот, 150 видів крохмаловмісних рослин, 300 видів дерев з цінною деревиною, 500 видів рослин з інсектицидним ефектом, 1000 видів лікарських рослин, а також ряд видів, які продукують смолу, каучук і танін [57].

Рослинність Китаю можна поділити на степову, саванну, пустельну, болотяну, лісову тощо, яка, в свою чергу, підрозділяється на величезну кількість формацій (за домінуючим видам, гідротермічним умовам тощо). Так, степову рослинність розчленовують на 45 формацій, пустельну на 52, болотяну на 19, тундрову на 17 формацій [57].

Лісова рослинність надзвичайно різноманітна. Всього виділяють 212 формацій: 19 формацій мангрових (тропічних болотних) лісів, 36 формацій бамбукових лісів, 44 типи тайги, 5 типів помірно-теплих хвойних лісів, 27 типів тропічних і субтропічних хвойних лісів, 42 типи широколистяних лісів, 24 типи тропічних дощових лісів тощо. Найбільшу площу займають субтропічні ліси, в яких збереглися метасеквойя і гінкго - дерева, вимерлі в інших країнах [57].

У багатьох випадках окремі види природних рекреаційних ресурсів важливі не самі по собі, а саме своїм поєднанням. Наприклад, гідрологічні ресурси тісно пов'язані з кліматичними. Найбільш важливими факторами для всіх видів відпочинку на пляжі і плавання і найбільш привабливими характеристиками морських курортів є тривалість сонячного сяйва поряд з добовим максимумом температури. З цієї точки зору виділяється острів Хайнань, який є визнаним центром морського відпочинку.

Найбільш відомою зоною туризму і відпочинку на цьому острові є район Санья. Навіть взимку температура води становить 18-22С, тут є широкий спектр морських розваг – аквапарки, дайвінг, трампліни для стрибків у воду, катери тощо. Для розвитку підводного туризму тут експлуатується спеціальний підводний човен, здатний поринути з 40 пасажирами на глибину 50 м. Протягом однієї години туристи оглядають коралові рифи з їх багатим життям. Треба відзначити, що в цілому китайське узбережжя дуже сприятливе для розвитку морського туризму. Там налічується понад 1500 ділянок, які мають ту чи іншу рекреаційну цінність, 196 китайських прибережних міст активно залучені в розвиток морського туризму [43].

Для гірськолижних курортів також важливо поєднання гідрологічних (велика кількість снігу) і кліматичних (тривалість періоду з негативними температурами) ресурсів. На перший погляд територія Китаю в силу досить південного розташування мало придатна для розвитку такого виду туризму. Ще в 1994 році лижна індустрія в країні практично не існувала. Лише 200 китайців мали навички гірськолижників. Однак за останні роки країна пережила справжній гірськолижний бум. Зараз число гірськолижних курортів перевищує сотню, з них близько десяти за своїми можливостями і оснащенням відповідають західним стандартам. На більшості курортів поки експлуатується лише по одному схилу, які до того ж недостатньо довгі і круті. Проте, можливості їх модернізації є. Зараз опрацьовуються варіанти розвитку лижного і санного спуску по трав'яному схилу в літні місяці [43].

Значним рекреаційним ресурсом є багата фауна Китаю. В останні роки великий розвиток отримав мисливський туризм. У 1985 році американець китайського походження Лю Голі висунув пропозицію про організацію досліджень мисливських ресурсів в Китаї. Тоді ж Державна рада КНР схвалив створення Таошаньського мисливського господарства для іноземців в провінції Хейлунцзян, в якому була дозволена полювання на козулю, изюбря і кабана. В даний час в Китаї існують 24 мисливських господарства для іноземців, які займають загальну площу 6527 км². Головним чином вони знаходяться в провінції Цинхай, Ганьсу, Сичуань, Хейлунцзян і Синьцзян-Уйгурському автономному районі. Іноземний мисливський туризм можна поділити на дві категорії. До першої відноситься полювання на великих тварин, причому досить часто на їх рідкісні види. Полювання на них досить важке і ціни досить високі [43].

До біологічних рекреаційних ресурсів можна віднести і національні парки, число яких в Китаї постійно зростає. Наприклад, 23 січня 1996 року був відкритий такий парк недалеко від Харбіна. У ньому міститься 30 амурських тигрів. Люди спостерігають за ними, не виходячи зі спеціальних туристичних автобусів, в той час як тварини користуються повною свободою пересування. За 1996–2016 роки парк відвідало понад 550 тис. чоловік [44].

Певне значення мають і геологічні рекреаційні ресурси. Наприклад, Китай належить до числа країн з широким розвитком карстових процесів і, відповідно, великим поширенням карстових форм рельєфу. В країні безліч печер, які приваблюють туристів. На півдні і південному заході східній частині Китаю знаходиться найбільший в світі район карстових форм рельєфу. Поряд зі звичайними зустрічаються і специфічні форми, такі як «Шилін» (кам'яний ліс). Надзвичайно мальовничі високі останці утворилися в результаті поєднання інтенсивного карстового процесу з діяльністю річкових вод басейнів Янцзи і Чжуцзян. Найбільш широкую популярність має «кам'яний ліс» в 85 км від міста Куньміна, що має площу кілька квадратних кілометрів [44].

Китай має в своєму розпорядженні також значні курортологічні ресурси. Зокрема, в країні є велика кількість родовищ термальних мінеральних вод. Їх запаси дуже високі в районі Тяньцзіня, розташованому в північній частині Великої Китайської рівнини. Резервуари термальних вод в основному приурочені до карбонатних порід верхнього палеозою і середнього протерозою, температура вод перевищує 900 С. Загальна потужність шару осадових порід, що містить мінеральні води, перевищує 1000 м. Всього налічується 13 водоносних шарів пісковика, ближче до поверхні температура води знижується і становить 25–700 С. У всіх водоносних горизонтах міститься високоякісна мінеральна вода, придатна для медичного використання [44].

Розглянуті природно-рекреаційні ресурси Китаю відіграють важливу роль в організації та розвитку пляжного туризму, виступаючи як у якості домінуючих, так і другорядних факторів.

2.3. Характеристика туристичної інфраструктури

В останні 40 років в КНР стрімкими темпами розвивалася інфраструктура туризму. У 1980-х роках «вузьким місцем» був транспорт. Уже в 1990-ті роки ця проблема стояла не так гостро. Були розширені, реконструйовані і побудовані нові аеропорти (в їх числі один з найбільших в Азіатському регіоні міжнародний аеропорт в Шанхаї), вокзали, пасажирські пристані в портах; збільшено кількість повітряних рейсів, залізничних, автобусних та судноплавних маршрутів, відкриті нові транспортні лінії; підвищено якість обслуговування. Незважаючи на всі удосконалення, західні регіони Китаю ще сильно відстають від східних по забезпеченості транспортом [43].

Найбільш швидко розвивався повітряний транспорт. Повітряне сполучення зберігає першість серед інших видів транспорту, так як близько 70% відвідують країну туристів прибувають по повітряю. Якщо раніше в Китаї була тільки одна компанія цивільної авіації, то на початку XXI ст. їх кількість збільшилася до 25, з них шість компаній мають загальнонаціональне значення.

Налагоджено пряме повітряне сполучення Китаю з 80 країнами світу. У 2013 році пасажирооборот склав 169,1 млрд пасажиро-кілометрів, а в 2018 році вже 565,7 млрд. У країні діють 1143 регулярні повітряні лінії, з них 94 – міжнародні. 145 аеропортів у великих містах і більше 100 аеропортів місцевого значення оснащені новим сучасним обладнанням [43].

Китайські міжнародні авіакомпанії мають представництва в багатьох містах світу. Завдяки щорічним закупівлям нових літаків потужність пасажирських перевезень зростає в рік в середньому на 20–30%. Предметом гордості є безаварійність міжнародних польотів. Китай підключений до міжнародної телекомунікаційної мережі цивільних повітряних перевезень, використовує міжнародну навігаційну систему, глобальні системи резервування авіаквитків і інших туристичних послуг, а також продаж послуг через Інтернет. Для підвищення якості обслуговування персонал авіакомпаній направляють на стажування за кордон [53].

У китайському туризмі важливу роль відіграє залізничний транспорт. Протяжність залізниць в порівнянні з територією Китаю не така велика – 103 тис. км. Завдяки раціональному розподілу з їх допомогою можна доїхати практично скрізь, навіть до Тибетського автономного району. Йдучи назустріч вимогам туристів, в 1990-ті роки було введено в дію чимало нових залізниць (наприклад, в 1996 році було відкрито рух на всій трасі Пекін – Цзюлун, 2536 км). Діючі магістралі переводяться на електротягу. Прокладаються другі колії; на особливо жвавих маршрутах пускають спеціальні туристські експresi [53].

Підвищується перевізна потужність шляхом збільшення швидкості поїздів, Розширюються і реконструюються пасажирські вокзали (наприклад, побудований новий великий вокзал Пекін-Західний). Організуються спеціальні залізничні тури за принципом «ніч – переїзд, день – екскурсія».

Шосейні дороги є важливим елементом туристичної інфраструктури. Тільки в 1998–2000 рр. вкладення в них перевищили 25 млрд дол. Протяжність автодоріг в Китаї вже перевищила 4 млн км, з них майже 800 тис. км

побудовані в 2006–2016 рр. 104 тис. км – швидкісні автостради (за даними на кінець 2018) [53].

У міру поліпшення якості та розширення автодорожньої мережі став розвиватися і автодорожній туризм, особливо на короткі відстані. Між головними туристськими центрами прокладені швидкісні автостради. Поїздка по ним дозволяє економити від половини до двох третин часу в порівнянні з поїздкою по звичайному шосе. Деякі ділянки висококласних доріг прокладені спеціально для обслуговування туристів.

В Китаї ведуться роботи по будівництву чотирьох швидкісних доріг в меридіальному і широтному напрямках, що створюють основу швидкісної дорожньої мережі, що покриває всю територію країни. Компанії автотуризму своєму розпорядженні парк більше 21 тис. машин. Здебільшого це автобуси іноземних марок – європейських, японських і навіть американських, які забезпечують швидкість руху, зручність і безпеку поїздки.

Особливістю розвитку міських доріг, у зв'язку з обмеженими земельними ресурсами, є їх стереоскопічність. Наприклад, в Пекіні, Шанхаї, Гуанчжоу побудовані естакадні дороги. З 1969 року діє підземна міська залізниця – Пекінське метро, працюють метро в Шанхаї, Тяньцзіні, Гуанчжоу, Ченду і інших великих китайських містах [54]. У містах набули широкого поширення таксі як зручний, швидкий і дуже дешевий в Китаї вид транспорту.

Водний транспорт є одним з найпривабливіших для зарубіжних туристів. Великі китайські морські порти пов'язані один з одним рейсовими маршрутами і служать відправним пунктом для поїздки в різні порти світу (в тому числі і Україну). Щорічно понад 15% іноземних туристів прибувають в Китай морем. Активно розвиваються внутрішні перевезення по річках, озерах, древньому каналі. У розпорядженні численних спеціалізованих туристських компаній є 648 комфортабельних судів. Для зручності організуються «комбіновані маршрути», що включають проїзд на теплоходах, поїздах і автобусах. Таким чином, можемо констатувати, що у Китаї створена необхідна транспортна інфраструктура для розвитку туризму, у тому числі і пляжного [54].

В кінці 1970-х років у Китаї існував великий дефіцит готелів, що відповідали міжнародним стандартам, особливо в найбільш відвідуваних місцях призначення. Коли в Китаї вперше було визнано, що туризм є ефективним засобом для отримання іноземної валюти, необхідної для модернізації економіки країни, в країні було всього кілька готелів, що відповідали міжнародним стандартам. Вони були використані китайським урядом для розміщення запрошених гостей.

Ситуація значно покращилася з економічним розвитком країни, що призвело до будівництва значної кількості об'єктів готельного господарства для забезпечення потреб бізнесменів та представників ділових кіл. У свою чергу це позитивно позначилося на розвитку усіх видів туризму, перш за все ділового, лікувально-оздоровчого, культурно-пізнавального тощо.

Варто також зазначити, що у приморських рекреаційних регіонах уряд країни поступово розвиває потужну туристичну індустрію. Як наприклад, вздовж узбережжя безперервним ланцюжком на багато кілометрів розбудовують пансіонати, готелі, розважальні центри, ресторани тощо. Лікувальний ефект приморського клімату, високий рівень обслуговування перетворили приморські території країни на курорти, які можуть конкурувати з курортами світових масштабів.

Готелі в Китаї, як правило, поділялися залежно від зручностей і рівня послуг на основні категорії для розміщення зарубіжних і вітчизняних туристів. Номери в дорогих готелях з відповідним рівнем сервісу призначалися для зарубіжних туристів. Номери нижчої цінової категорії призначалися тільки для вітчизняних туристів, в них пропонувалися дуже прості зручності та послуги.

В останні роки щоб впоратися зі зростаючими обсягами прийому іноземних туристів, Державна рада КНР була змушена використовувати для цієї мети більшість доступних готелів. Вони були побудовані до утворення КНР. Тому виникла потреба у швидкому будівництві готелів у різних регіонах країни. Динаміка кількості готелів представлена у табл.2.2 [72].

Таблиця 2.2

Темпи приросту кількості зіркових готелів і номерів
за період 1995-2018 рр. (складено за даними [72])

Рік	Кількість готелів, шт	Темп приросту до попереднього року, %	Темпи приросту до базового році (1995 = 1), в %	Кількість номерів, тис. шт	Темп приросту до попереднього року, %	Темпи приросту до базового році (1995 = 1), в %
1995	1028			196,5		
1996	1186	15	15	232	18	18
1997	1556	31	51	269,1	16	37
1998	1913	23	86	308,6	15	57
1999	2349	23	129	364,1	18	85
2000	2724	16	165	403,6	11	105
2001	3248	19	216	450,9	12	129
2002	3856	19	275	524,9	16	167
2003	6029	56	486	594,7	13	203
2004	7358	20	616	816,3	37	315
2005	8880	21	764	897,2	10	357
2006	9751	10	849	992,8	11	405
2007	10888	12	959	1237,9	25	530
2008	11828	9	1051	1332,1	8	578
2009	12751	8	1140	1460	10	643
2010	13583	7	1221	1573,8	8	701
2011	14099	4	1271	1591,4	1	710
2012	14237	1	1285	1673	5	751
2013	11779	-17	1046	1476,4	-12	651
2014	11676	-1	1036	1474,9	0	651
2015	11367	-3	1006	1497,2	2	662
2016	11687	3	1037	1539,1	3	683
2017	11190	-4	989	1498	-3	662
2018	10550	-6	926	1462	-2	644

Таким чином, можемо зробити висновок, що у період 1995-2005 рр. кількість готелів зростала дуже стрімкими термінами. Після 2005 року будівництво нових готелів призупинилось, оскільки ринок підійшов до насичення, а після 2013 року навіть почався деякий спад. Таким чином, можемо говорити про достатню кількість готелів на сучасному етапі, щоб забезпечити потреби туристів у тимчасовому розміщенні [72].

Ще більшою мірою зростає загальна кількість об'єктів готельно-ресторанного бізнесу, оскільки в країні зараз у туристичних районах активно відкриваються заклади національної та європейської кухні. За період 2008-

2017 рр., незважаючи на вплив світової економічної кризи на туристичний бізнес в Китаї, кількість готелів та ресторанів в країні збільшилася в 2,34 рази. Їх персонал зріс в 1,74 рази, до 4561 тис. осіб [72].

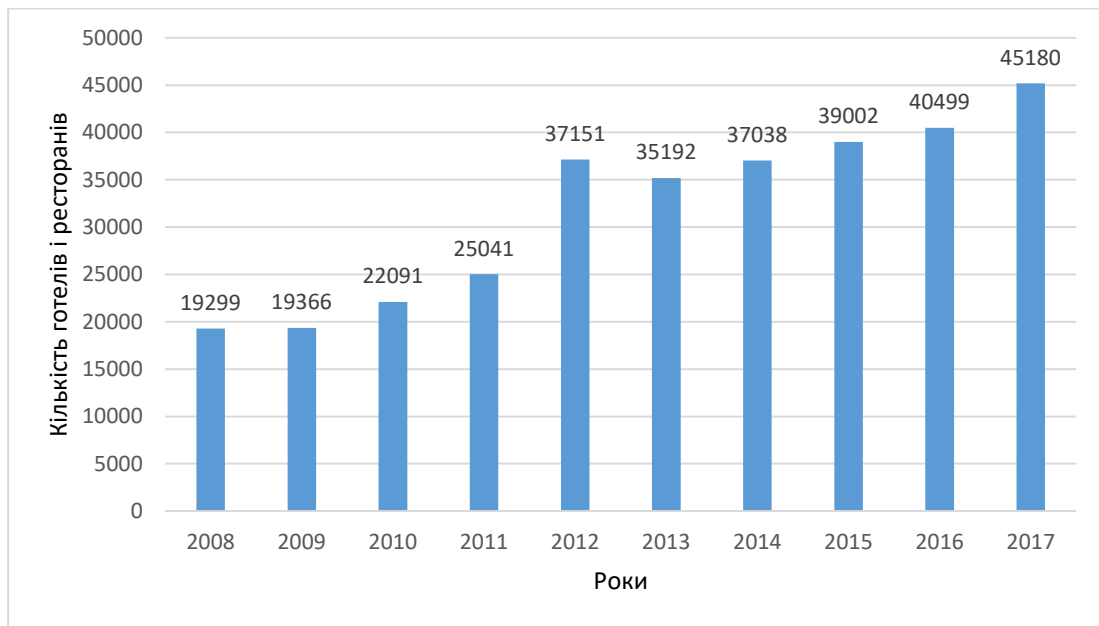

Рис. 2.5. Динаміка кількості готелів і ресторанів у Китаї у 2008–2017 рр. [72]

У країні з величезними трудовими ресурсами готельне господарство створює велику кількість робочих місць, а це важливий фактор не тільки для розвитку туризму, але і для пом'якшення соціальної напруженості. За деякими оцінками, в 1993 році кожен введений в експлуатацію готельний номер призвів до утворення двох прямих робочих місць і 2–2,5 непрямих. Наприкінці 1994 року при номерному фонді 321 тис. кімнат в готельному господарстві було зайнято 547,5 тис. чоловік, в 2005 році – близько 2 мільйонів [70].

У 2013 році чисельність персоналу готельного господарства перевищила 4,56 млн осіб. В цілому за роки проведення економічних реформ готельне господарство стрімко розвивалося. Поступово була впроваджена система «зоряного» рейтингу [70].

У розвитку готельного господарства активну участь бере іноземний капітал. На кінець 2001 року в країні налічувалося 268 готелів зі 100% участю іноземного капіталу (в тому числі з Сянгана і Аоминь). У 2012 році країні діяло

327 готелів з іноземним капіталом і 340 – з капіталом з Сянгана, Аоминь і Тайваню (виділення їх в самостійну групу відбулося в 2010) [70].

Поряд із залученням іноземних інвестицій Китай запозичує передовий міжнародний досвід в галузі управління готельними підприємствами, переходить на більш високі стандарти туристичного обслуговування. У країні представлені транснаціональні готельні мережі «Хілтон», «Шератон», «Холідей-Інн», «Шангрі-Ла» тощо. У табл. 2.3 представлено рейтинг іноземних готельних корпорацій КНР за кількістю номерів

Таблиця 2.3

Рейтинг іноземних готельних корпорацій КНР за кількістю номерів,
2018 рік (складено за даними [70])

Номер з/п	Група	Корпорація	Кількість номерів, шт	Кількість готелів, шт
1	Су 8 цзюдянь (Super 8 hotel)	Wyndham Hotels and Resorts	80595	1061
2	Хуангуань цзяжи (Crowne Plaza)	InterContinental Hotels Group	27938	77
3	Сілайден цзюдянь (Sheraton Hotels)	Mariott International	27022	73
4	Цзяжи цзюдянь (Holiday Inn)	InterContinental Hotels Group	24193	81
5	Сянгелила (Shangri-La)	Shangri-La Hotels and Resorts	18514	43
6	Хуамейда цзюдянь (Ramada Hotel)	Wyndham Hotels and Resorts	18407	78
7	Чжи сюань цзяжи (Holiday Inn Express)	InterContinental Hotels Group	18177	75
8	Сеердунь цзюдянь (Hilton Hotels)	Hilton Hotels and Resorts	16682	41
9	Чжоуцзи цзюдянь (InterContinental)	InterContinental Hotels Group	15130	36
10	Хаошенда цзюдянь (Howard Johnson Hotel)	Wyndham Hotels and Resorts	14794	46

Разом з тим розвиваються і місцеві готельні мережі. Найбільшими з них є Цзиньцзян Гоцзи цзюдянь цзитуань, Home Inn, GreenTree Inn. Рейтинг готельних корпорацій КНР представлений у табл.2.4.

Таблиця 2.4

Рейтинг готельних корпорацій КНР за кількістю номерів, 2018 рік

(складено за даними [72])

Номер з/п	Корпорація	Штаб-квартира	Кількість номерів, шт	Кількість готелей, шт
1	Цзиньцзян Гоцзи цзюдянь цзитуань	Шанхай	602363	5977
2	Шоулюй жуцзя цзюдянь цзитуань (Home Inn)	Пекін	373560	3402
3	Хуачжу цзюдянь цзитуань	Шанхай	331347	3269
4	Гелінь Хаотай цзюдянь цзитуань (GreenTree Inn)	Шанхай	148872	1712
5	Дунчен цзюдянь цзитуань (Dossen)	Гуанчжоу	63169	733
6	Шанмей шенхо цзитуань (Sunmei)	Циндао	62349	1107
7	Души цзюдянь цзитуань (Urban Hotel)	Циндао	55439	1126
8	Чжюю цзюдянь цзитуань (Pod Inn)	Ханчжоу	33492	504
9	Ваньда цзитуань (Wanda Group)	Пекін	27521	92
10	Шанхай гуншен цзюдянь гуаньлі юсян гунси	Веньчжоу	26699	493

Незважаючи на розширення в'їзної туристичного потоку в країну, стоїть питання про поліпшення використання наявного номерного фонду (середній коефіцієнт завантаження не перевищує 50%).

Стимулювання інвестицій в будівництво дорогих готелів призвело до непропорційного співвідношенню між дорогими і бюджетними готелями. Ще однією проблемою стало розташування готелів, вони не обов'язково знаходяться районах, де існує високий рівень попиту.

В кінці 2018 році в Китаї налічувалося в цілому 10550 готелів відповідних міжнародною класифікацією зірковості. Вони представили фінансові звіти і були проінспектовані провінційними адміністративними органами туризму. Ці 10550 готелів мали 1462 тис. номерів. У них могли розміститися понад 2,7 млн осіб. Середня їх завантаження в 2017 році становила 56%. Майже 44% з них була розташована в центрах експортного виробництва: Пекіні, Тяньцзіні, Шанхаї, провінціях Ляонін, Шаньдун, Цзянсу, Чжецзян, Фуцзянь, Гуандун [72].

У табл. 2.5. представлено розподіл проінспектованих в 2018 готелів за кількістю «зірок».

Таблиця 2.5

Розподіл проінспектованих в 2018 готелів за кількістю «зірок»

(складено за даними [72])

Кількість зірок	Кількість готелей, шт	Частка, %
Разом	10550	100
Одна *	665	6,3
Дві *	2131	20,2
Три *	5085	48,2
Чотири *	2553	24,2
П'ять *	116	1,1

Основну масу «зоряних» готелів формують чотири- і тризіркові готелі. Майже одну третину складають двозіркових готелі. Отже, основна частина готельного фонду розрахована на обслуговування не найзаможніших гостей. На іноземців орієнтовані п'яти- і чотиризіркові готелі. Вони складають майже п'яту частину готельного фонду.

У цій групі готелів 3328 або більше 28% належали державі, 485 готелів є іноземними або з капіталом від Сангай, Макао або Тайваню [70].

Розподіл проінспектованих готелей у % представлений на рис. 2.6.

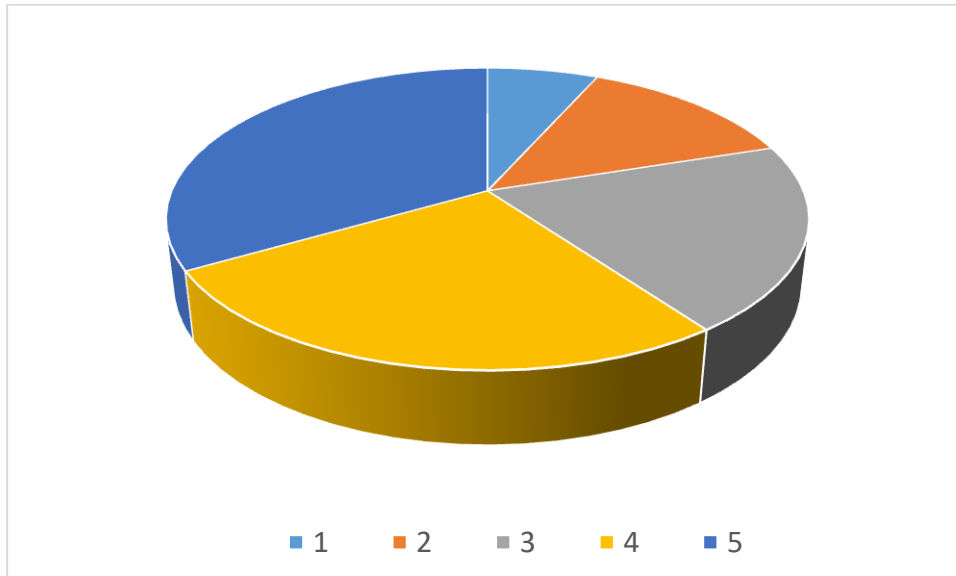

Рис. 2.6. Розподіл готелів Китаю за кількістю «зірок» в 2018 році [72]

У 2018 році доходи 10550 готелів і ресторанів склали 229,2 млрд юанів. Ці готелі та ресторани відрахували 13 млрд юанів податків. По відношенню до доходів податкові відрахування склали 5,67%, що відображає пільгову політику держави по відношенню до туристичного комплексу [72]. Державний бюджет Китаю на 85,8% формується за рахунок отриманих податків. Податкові відрахування туристичних агентств, як уже зазначалося, склали 0,01%, податкові відрахування готелів та ресторанів – 0,15% загальної суми податків, що надійшли до бюджету [72].

Держава визначає стратегію розвитку туристичного комплексу, є законодавцем його діяльності, головним інвестором, провідним власником активів комплексу. Держава координує взаємодію всіх галузей, що утворюють туристичний комплекс, організовує підготовку професійних кадрів, необхідних для туристичної діяльності.

В інтересах розвитку туристичного комплексу з урахуванням аналізу зростання туристичного потоку держава здійснила серйозні структурні зміни в економіці. Перш за все, держава забезпечила створення бази туристичного комплексу: готельне господарство, туристичні агентства та систему транспорту.

Таким чином, на основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки: Китайська Народна Республіка за площею території займає третє місце в світі, поступаючись лише Росії та Канаді. Надзвичайно вигідним в туристичному відношенні є економіко-географічне, а саме приморське положення Китаю, оскільки морські акваторії та узбережжя використовуються для організації прибережного туризму, а китайські морські територіальні води й порти ідеально підходять для круїзного туризму. Територія країни знаходиться в межах трьох кліматичних поясів: тропічного, помірною та субтропічного, що дає можливість туристам обрати відпочинок для душі: засмагати на пляжі чи скористатись можливістю екстремального відпочинку, наприклад, зайнятись лижним спортом в Гімалайських горах.

Широко популярними в туризмі є і водні об'єкти Китайської народної Республіки. Зокрема, один із найпопулярніших водних маршрутів проходить по річці Лі. Варто зазначити, що основні перспективи приморського туризму в країні пов'язані саме з островом Хайнань, оскільки саме на південному краю острова розташований найкращий курорт країни. До того ж країна омивається трьома морями, які оточені численними пляжами: Жовтим, Східно-Китайським та Південно-Китайським морями. На території Китаю зустрічаються майже всі природні зони Землі.

Розвинута туристична інфраструктура є не менш важливим фактором, який формує надзвичайну привабливість країни серед відпочиваючих, в тому числі варто зазначити транспортну інфраструктуру, яка залишається важливою віхою у китайській економіці та самому туризмі. У Китаї нараховується понад 310 тис. різних підприємств, які зайняті або мають безпосереднє відношення до сфери туризму, у тому числі 10550 готелів.

Отже, Китайська Народна Республіка має вигідне фізико-географічне положення та володіє значною кількістю природно-рекреаційних ресурсів для розвитку туризму, зокрема і пляжного. Для потреб пляжного туризму розбудована туристична інфраструктура – як транспортна, так і готельно-ресторанна.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛЯЖНОГО ТУРИЗМУ В КИТАЇ

3.1. Проблеми пляжного туризму в Китаї

Перш ніж розглядати проблеми пляжного туризму у Китаї, треба зауважити, що туризм у всьому світі наразі переживає одну з найбільш глибоких криз в історії. Надзвичайні обставини – спалах коронавірусу і світова пандемія – повністю перервали туристичне сполучення між країнами і навіть подорожі всередині країни. Тому наразі усі тенденції, які мали б визначити розвиток пляжного туризму і курортів Китаю, відходять на другий план. В першу чергу потрібно розглянути, як пандемія хвороби Covid-19 вплине на туризм у найближчій перспективі [47].

В першу чергу, неможливо прогнозувати, коли «відкриють небо» і подорожі відновляться. За оптимістичним сценарієм, це відбудеться приблизно від початку літа, але прогнозувати не береться ніхто. Туризм може втратити \$ 22 млрд через спалахи коронавірусу. Якщо його поширення не вдасться запобігти, сума може стати втричі більшою. Найбільший вплив, очевидно, буде надано в Азії і, перш за все, в Китаї. Там туризм становить 11% ВВП, і в останні роки він зростає темпами 7%. Згідно з дослідженням, на 33,65% знизився трафік міжнародних сервісів пошуку та бронювання квитків, сервіси бронювання готелів втратили 26,41%. Зниження трафіку сайтів, що пропонують оренду автомобілів, склало 23,76%. За даними SimilarWeb, трафік сервісу відгуків про подорожі TripAdvisor в світі за останні 28 днів знизився майже на 52%. Також користувачі рідше цікавляться бронюванням готелів. Трафік Agoda.com знизився вдвічі, менше шукають розміщення на Airbnb (мінус 34,3%) і Booking.com (мінус 37,9%). Таким чином, наразі навіть припинили цікавитись і планувати подорожі [47].

У зв'язку з пандемією коронавірусу очікується радикальна зміна поведінки людей під час подорожей і при покупках. Наприклад, ризик

заразитися чимось, вживаючи їжу зі шведського столу в готелях, які працюють за системою «все включено», дуже високий. Увага до гігієни буде набагато вище, ніж до розкоші та інших послуг. Для курортів Китаю це питання буде дуже болючим, адже саме рівень сервісу – одна з ключових проблемних питань пляжного відпочинку КНР [47].

На сьогодні важко прогнозувати вплив коронавірусу на туристичну галузь, оскільки неможливо оцінити масштаби пандемії та світової фінансової кризи, які будуть нею викликані. Поточна криза, пов'язана із захворюванням, призведе до значних негативних економічних наслідків, оскільки він створює інші шоки пропозиції і попиту, ніж в рамках минулих криз. Завдання полягає в тому, щоб тимчасова криза не завдала непоправної шкоди людям і компаніям внаслідок втрати робочих місць і банкрутств [47].

Економічні наслідки вже видно в країнах, які найбільшою мірою постраждали від спалаху захворювання. Наприклад, в Китаї в лютому відбулося сильне падіння активності в обробній промисловості і сфері послуг. У той час як спад в обробній промисловості можна порівняти з початком світової фінансової кризи, падіння активності в сфері послуг на цей раз виявилось більш значним внаслідок сильного впливу соціального дистанціювання. Беручи до уваги, що негативні економічні наслідки відображають особливо сильні потрясіння в конкретних секторах, директивним органам необхідно буде здійснити великі адресні заходи податково-бюджетної політики, грошово-кредитної політики і політики на фінансовому ринку, щоб надати допомогу постраждалим домашнім господарствам і компаніям. МВФ готовий підтримати вразливі країни за допомогою різних механізмів кредитування, в тому числі в рамках надзвичайного фінансування з швидким наданням коштів для країн з низькими доходами і країн з ринком, що формується, яке може скласти до 50 млрд доларів [47].

Перейдемо до аналізу проблем і тенденцій пляжного туризму у Китаї, які спостерігались до початку пандемії (до січня 2020 року).

Туристична галузь розвивалася по особливому «китайському» шляху, для якого характерно «градуалістичне» проведення реформ в рамках «наздоганяючого» розвитку з асиметричною лібералізацією сектора (що почалася з готельного господарства, за яким послідував ринок туристичних агентств), поступовим зняттям адміністративних бар'єрів (на відвідування окремих районів країни, на виїзні поїздки, скасування ліцензування і квотування), перехід від прямого управління туристичними ресурсами, готелями і агентствами до формування багатокладних форм власності, заміна прямих важелів макроконтролю непрямыми через податково-бюджетну (податкові пільги для іноземних інвесторів для будівництва готелів) і валютну політику (тимчасове введення валютних сертифікатів, контроль за цілями придбання валюти) [62].

Проведення реформ супроводжувалося їх налагодженням і відкатом, пошуком власного шляху розвитку, оскільки перехід до ринку показав необхідність державного втручання для подолання негативних наслідків (у сфері переходу прав власності об'єктів показу, збереження екологічного балансу, захисту прав туристів, контроль за роботою недобросовісного бізнесу), забезпечення інституціонально-правові основи діяльності економічних агентів в туризмі (турагентств, засобів розміщення, об'єктів показу, тургідів), комплексне поглиблення реформ в сфері пропозиції, націлених на оздоровлення галузі.

Наразі якщо розглядати увесь туристичний ринок Китаю, 1/3 приходить на в'їзний туризм (іноземних туристів), і 2/3 – це внутрішній туризм, тобто відпочинок китайських громадян [62].

За даними китайської статистики, в 2018 році в Китаї відзначено стійке пожвавлення туристичної галузі, доходи якої досягли 5,4 трлн юанів (приблизно 82 млрд дол. США). У 2018 році зареєстровано 60,7 млн іноземних туристів, що на 12,8% більше в порівнянні з 2016 р році (рис. 3.1). За цим показником, згідно зі статистикою ЮНВТО, Китай зайняв четверте місце після США, Іспанії та Франції [62].

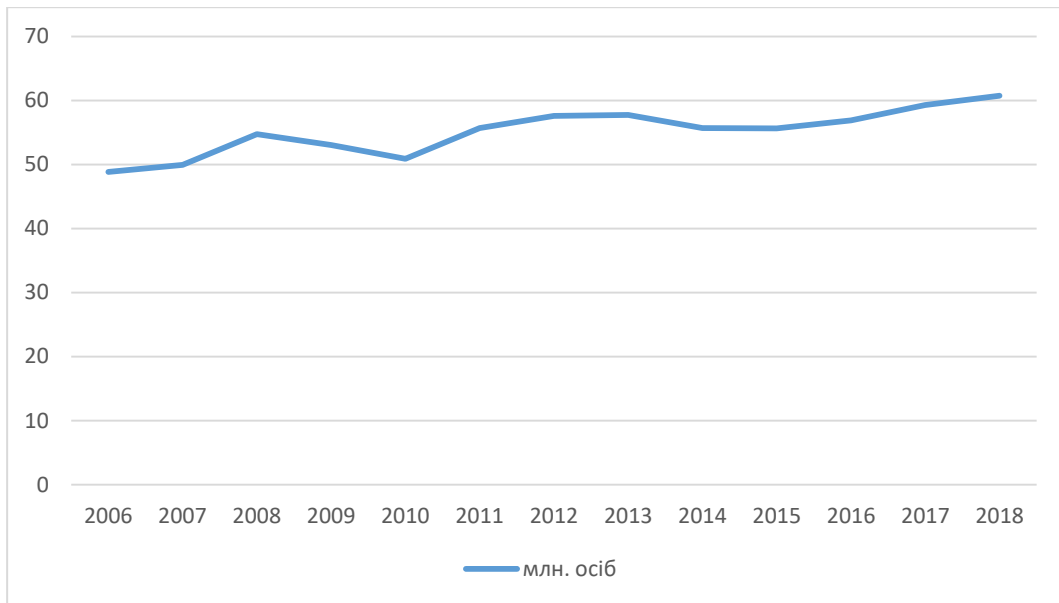

Рис. 3.1. Динаміка іноземних туристичних прибуттів в Китай за період 2006-2018 рр., млн осіб (побудовано за [62])

Близько 84% іноземного в'їзного туристичного потоку Китаю представлені такими ресурсними ринками: Республіка Корея, Японія, В'єтнам, США, Російська Федерація, Малайзія, Монголія, Філіппіни, Сінгапур, Індія, Канада, Таїланд, Австралія, Німеччина, Англія, Індонезія, Франція, Італія (рис. 3.2) [66].

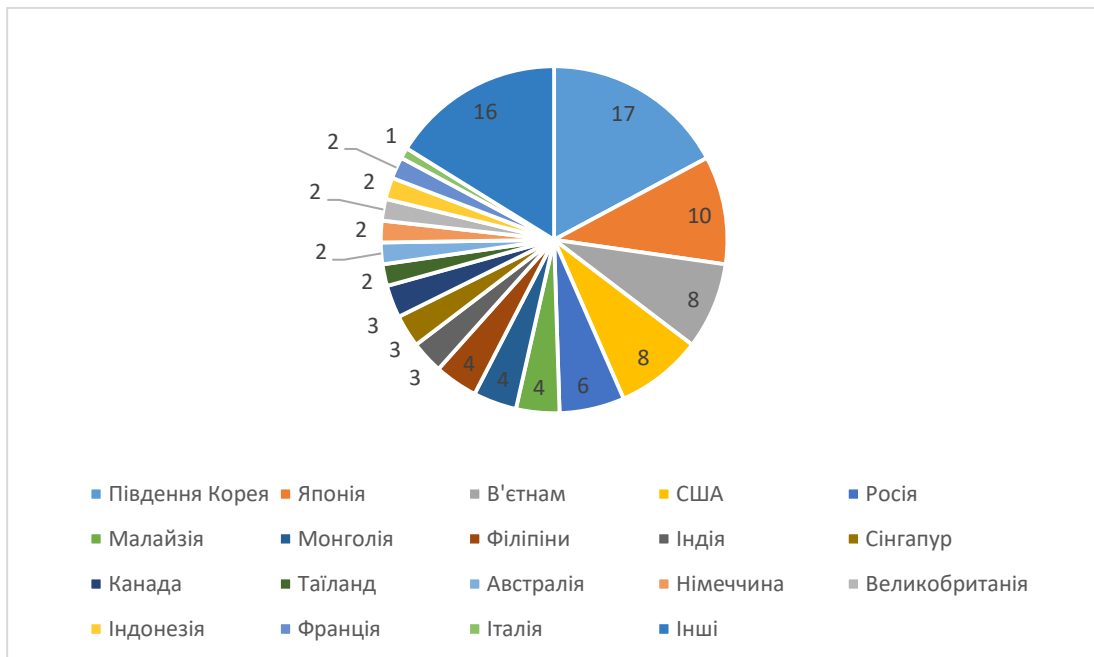

Рис.3.2. Країни-донори в'їзного туристичного потоку КНР у 2018 р. [15]

Вивчення даних регіонів і введення особливої стимулюючої політики, проведення двосторонніх програм туристичного співробітництва допоможуть з часом збільшити кількість туристичних прибуттів і доходів від туризму.

Для розширення географії в'їзних туристів необхідно проведення як додаткової маркетингової політики, формування туристично привабливого іміджу Китаю в цих країнах, так і комплексної роботи в туристичній дипломатії, що Китай робить або планує в найближчій перспективі в Східній Європі, Південній Америці, Центральній Азії та Африці.

Варто відзначити, що становленню Китаю в якості одного зі світових лідерів в сфері в'їзного туризму багато в чому сприяє курс відкритості, а також політичні та економічні реформи. За прогнозом ЮНВТО в 2020 році Китай мав прийняти 167 млн. туристів з-за кордону і стати найбільшою туристичною державою світу. Згідно з даними СОТ, по числу прийнятих іноземних туристів і числу вітчизняних туристів, які вчинили закордонні поїздки в 2020 році, Китай мав зайняти 1-е і 4-е місця в світі відповідно [53]. Активному розвитку готельного господарства також сприяє підтримка уряду, включення розвитку готельного бізнесу в перелік пріоритетних напрямів розвитку економіки Китаю. Однак, звісно, ці прогнози в цьому році не справдяться через світову пандемію.

Першим за кількістю туристів і обсягом ринку в Китаї є діловий туризм. Однак поряд зі збільшенням бізнес-туризму, активно розвивається пляжно-купальний туризм.

Цілорічні курортні острова Хайнань («Східні Гаваї»), Санья («Східне Майамі») і Макао (додаток Б, рис.Б.3) давно отримали міжнародне визнання і залучають як туристів, так і інвесторів з усього світу [54]. Сьогодні в цих курортах відзначається високий рівень розвитку туристичної індустрії, а кількість готелів в них з кожним роком стрімко збільшується. Водночас з цим зростає внутрішня конкуренція, готельні оператори зосереджені на будівництві нових готелів з унікальним стилем, оригінальним дизайном і неповторними формами будівель. Більш того, окрема увага приділяється внутрішньому дизайну, щоб створити справжній комфорт і затишок.

Разом з тим, пляжно-купальний туризм, в основному, орієнтується на внутрішній туризм. У Китаї є велика дестинація цілорічного пляжно-купального туризму – курорти острова Хайнань. Центральний курорт Хайнань – це найпівденніше китайське місто Санья (додаток Б, рис.Б.4). Поблизу цього міста розташовані найвідоміші бухти (бухта Дадунхай – Dadonghai, бухта Ялуньвань – Yalong Bay (додаток Б, рис.Б.5), бухта Санья – Sanya Bay) [54].

Туризм на Хайнані орієнтований на внутрішній ринок. Іноземні туристи стикаються з проблемою туристського інформаційного простору: відсутність інформаційних таблиць і меню в кафе хоча б базовою англійською мовою. Схожа ситуація спостерігається з мовним бар'єром. Тільки у великих туристських центрах місцеве населення володіє базовою англійською мовою [54].

В межах КНР розрахунок іноземною валютою заборонений. Обмін проводиться у відділеннях китайського банку, які є в аеропортах, готелях і великих магазинах. До оплати приймаються основні кредитні карти, але багато витрат усередині країни, в тому числі і транспортні, оплачуються лише готівкою.

Шопінг на Хайнані має ряд особливостей у зв'язку з острівним становищем. Серед популярних у туристів сувенірів можна виділити перли (візитну картку острова), фарфор, кришталь, натуральний шовк, китайський чай, косметику і лікарські засоби. На острові розташовані найбільші поклади кришталю в усьому Китаї. Прибуваючи на відпочинок, туристи відзначають, що шопінг тут орієнтований на продаж традиційних китайських сувенірів і продукції місцевого виробництва. На Хайнані можна знайти брендові бутики, але асортимент товару дуже обмежений, а ціновий показник не відрізняється від європейського. Товари широкого попиту (одяг, взуття, техніка, електроніка) орієнтовані на місцевих жителів, а показник «ціна-якість» таких товарів досить привабливий для іноземних туристів [59].

Серед ключових проблем пляжного відпочинку Китаю потрібно відзначити наступні:

- низький рівень обслуговування туристів;

- невелика кількість співробітників, які володіють іноземними мовами (хоча б базовою англійською);
- негативний вплив туризму на навколишнє середовище.

Рівень обслуговування у Китаї все ще знаходиться на стадії розвитку. Вимоги ж туристів, які звикли відпочивати у Європі, досить високі. Більше 80% опитаних в рамках комплексного дослідження, проведеного Китайською академією по туризму, респондентів не були в Китаї, але 50% з них відвідали б країну, але бояться мовного бар'єру і візових рестрикцій, 30% висловили небажання в здійсненні поїздки через високу вартість подорожі і погану екологічну обстановку. Туристи висловлюють особливу стурбованість рівнем комфорту, задоволеності від ступеня розвитку міст, інфраструктури, управління, соціального обслуговування, зручності використання кредитних карт, системи організації роботи аеропортів, залізничних вокзалів, таксі, громадського транспорту, можливостей подорожувати на автомобілі, ступеня зрозумілості знаків дорожнього руху, якості інтернет-покриття, сигналу стільникових телефонів тощо.

Однією з головних проблем, на думку туроператорів, є узгодження чартерних рейсів на Хайнань з місцевою владою. Виникає або скасування узгодженої польотної програми, або пропонуються незручні слоти для рейсів, замість прильоту в Санью місцева влада пропонує аеропорт в Хайкоу. Наразі такі випадки непоодинокі, і жодних дій для вирішення проблеми не робиться. Це можна віднести до групи проблем сервісу у КНР. Наразі таку проблему можна вирішити на центральному рівні, прийнявши відповідне законодавство, яке регулюватиме польоти, однак перспектив вирішення питання наразі немає – воно не обговорюється органами законодавчої влади.

Однією з найбільш важливих проблем КНР є її нерівномірний розвиток, що спричиняє високий рівень бідності на душу населення, доходу, наявність слабо розвиненої інфраструктури та низького рівня соціально-економічного розвитку багатьох регіонів. Тому, щоб поліпшити рівень життя у відсталих регіонах, необхідно надавати державну підтримку розвитку різних сфер

економіки, наприклад, розробити спеціальні державні програми уніфікації податкових систем. Це призведе до територіального перерозподілу різних компаній, зосереджених в даний час в портових містах і міських агломераціях. Необхідно посилити заходи щодо забезпечення безпеки.

Для збільшення кількості в'їзного туристичного потоку необхідно поліпшити якість послуг, що надаються навіть в найвіддаленіших регіонах КНР, в туристських центрах розміщувати ресторани з національною і європейською кухнею для задоволення різних переваг туристів, удосконалити внутрішню транспортну систему, а також приділяти більшу увагу екології та чистоти регіону.

Китай проводить політику стимулювання в'їзного туризму, який мав негативне зростання за кількістю прибуттів в 2013 році (-3,5%) і в 2014 році (-0,11%), шляхом різних заходів. З 1992 року ГУТ просуває щорічні «девизи», що відображають державну політику в сфері туризму, які просувають різні тематичні продукти [66].

З 1 липня 2011 року Китай здійснює політику повернення туристам податку на додану вартість (ПДВ) для стимулювання здійснення покупок на території країни. Повернення податків здійснюється згідно з документом Міністерства фінансів КНР «Про застосування системи повернення податків на покупки при виїзді іноземних туристів». У 2011 році програма була вперше введена на острові Хайнань, з 2016 року вона діє в Пекіні, Шанхаї, Гуандуні (крім м Шеньчженя), Тяньцзіні, Сямені, Шеньяні, Харбіні, Хейхе і Суйфеньхе. Для повернення ПДВ в розмірі 11% від вартості товару необхідне дотримання кількох умов: необхідно бути іноземцем і знаходитися на території КНР не більше 183 днів, зробити покупку в магазині, що здійснює повернення податків, не пізніше 90 днів на день звернення за поверненням, сума покупки повинна перевищувати 500 китайських юанів. Повернення здійснюється в китайських юанях. До 2016 року для острова Хайнань можливий був вибір валюти повернення, після того – лише у юанях. Це дозволило збільшити туристичний потік на курорти острова Хайнань на 4% [66].

Наступна проблема – екологічна. Наразі вона не є гострою, проте у перспективі може мати дуже негативні наслідки і потребує вирішення все ж сьогодні. Китай омивається водами трьох морів – Жовтого, Східно-Китайського і Південно-Китайського, які є окраїнними морями Тихого океану, а також Бохайвань Жовтого моря. Материкова берегова лінія відрізняється в основному рівним рельєфом і розчленована численними затоками, тут багато прекрасних заток і зручних гаваней, більшість з яких – незамерзаючі. Однак в останні роки в прибережній зоні стала спостерігатися тенденція поступового підйому рівня води. Відповідно до розрахунків Державного океанографічного управління Китаю, протягом найближчих 3-10 років рівень моря в приморських районах країни буде постійно підвищуватися [54].

Повертаючись до проблем розвитку китайського туристичного ринку, окремо слід підкреслити, що найважливіша з них – це близько 12 мільйонів китайських громадян, які проживають за межею бідності, а можливість її вирішення за допомогою туризму – збільшення їх рівня життя. Заступник директора Державного управління у справах туризму КНР У.Веньсює повідомив, що з 2010 по 2017 роки понад 10 млн. чол. перестали жити за межею бідності, отримавши роботу в секторі туризму. «Туризм допомагає подолати бідність наступними способами: по-перше, сільські жителі працюють безпосередньо в туристичному бізнесі або в готельно-ресторанному обслуговуванні, по-друге, вони можуть продавати сільськогосподарську продукцію для туристів, по-третє, самі жителі стають більш мобільними і зацікавлені можливостями підвищення якості свого життя, по-четверте, вони мають великі бонуси від участі в туристичному бізнесі» [54]. У. Веньсює також заявив, що уряд буде активізувати зусилля для вирішення проблем, пов'язаних з туризмом, наприклад, вирішення екологічних проблем і отримання громадських послуг в сільській місцевості. У 2017 році в Китаї налічувалося понад два мільйони сімей, які працювали в туристичному бізнесі і, виходячи з статистики по внутрішньому туризму, вони змогли обслужити близько 1,2 мільярда туристів. У довгостроковій перспективі планується, що до 2025 року в

уському Китаї за допомогою подальшого розвитку туризму на 17% зменшиться рівень бідності. Це дуже серйозні цифри, які говорять про важливість для країни цього напрямку [62].

Дуже значна проблема – низький сервіс на китайських курортах, пов'язаний в першу чергу із недостатньою кількістю кваліфікованих спеціалістів. Значні роботи по поліпшенню системи освіти в сфері туризму було проведено, однак деякі проблеми залишилися. Всі вони є результатом недостатньої поінформованості про важливість освіти для туристичної діяльності. Серед проблем у цьому напрямку можна відзначити:

а) недостатня кількість шкіл і випускників. Кількість туристичних інститутів мала в порівнянні з розвиненими країнами, а також з іншими галузями промисловості в Китаї. Крім того, всі ці інститути, створені тільки після 1978 року, були відносно невеликими за розміром. Через невеликі масштаби підготовки фахівців, вони не можуть впоратися зі зростаючими потребами комплексу;

б) низька якість підготовки. Якість викладачів у сфері туризму і гостинності в інститутах вважається одним з основних факторів, що визначають успіх освіти. Низький рівень освіти, який існував в той період, приводив до незнання випускниками багатьох важливих основ. Причинами служили брак здатних вчителів і відповідних навчальних матеріалів, а також відсутність можливості для отримання практичного досвіду;

в) недостатні інвестиції. Коли Китай почав розвивати туристичний комплекс, значні інвестиції були зроблені в інфраструктуру, в той час як освіта та професійна підготовка були занедбані. В результаті освіта та професійна підготовка відстали в своєму розвитку. Після визнання важливості освіти в сфері туризму, влада направила більше коштів на ці цілі, але значна частина інвестицій була використана для капітального будівництва шкіл і мало - для підвищення якості навчальних матеріалів. Крім того, для викладачів були встановлені переваги в розмірах оплати праці [54].

Курортний сектор був одним з секторів, який був відкритий для іноземних інвестицій в числі перших. Провідні світові мережі зіткнулися з істотними проблемами: низька якість персоналу, висока плинність, незадовільна трудова етика, низька якість навчання, культурні бар'єри.

Спільні підприємства курортного сектора зіткнулися з труднощами в пошуку підготовлених належним чином працівників для їх нових курортів. Під час «культурної революції» китайців навчили, що ганебно служити іншим. Крім того, ще однією проблемою було те, що в іноземців був попит на послуги, яких місцеві жителі були позбавлені самі.

Більшість екскурсів були просто випускниками непрофільних вищих навчальних закладів зі знаннями мов або вчителями, в той час як в якості менеджерів курортів залучалися військові пенсіонери. Часті скарги на небажання екскурсів запропонувати допомогу, відсутність відповідей на обґрунтовані запити і недотримання основних вимог роботи визначали основні невдачі в туристичній діяльності.

Для вирішення проблеми нестачі кваліфікованих менеджерів, були прийняті деякі заходи, в тому числі розроблена і впроваджена система ліцензування управлінського персоналу, розширено набір студентів в інститути туризму, підвищено якість освіти. Топ-менеджерів стали заохочувати за навчання за кордоном або стажування за кордоном. Значне число студентів, відправлених за кордон для навчання, не повернулося в Китай. Проте, зарубіжна освіта і навчання підвищили академічний рівень факультетів туризму та гостинності. Іноді інститути стали запрошувати іноземних експертів для проведення короткого навчання або навчальних курсів.

З метою підвищення професіоналізму персоналу стали використовуватися програми безперервної освіти, тому що більшість працівників, зайнятих в цій сфері, були переведені з інших галузей без належного навчання і підготовки. Загальнонаціональний попит на працівників з університетською освітою настільки високий, що у викладачів на всіх рівнях

залишається мало часу, щоб викладати студентам, які не відвідують повний робочий день.

Що стосується подальших перспектив розвитку туристичної галузі, зокрема пляжно-купального туризму, то тут перш за все слід звернути увагу на нові напрямки туризму, що набирають все більшої популярності. В першу чергу – суміщення пляжно-купального туризму із лікуально-оздоровчим, який дозволяє більш активно сприяти розвитку багатьох в тому числі і віддалених районів Китаю, менш розвинених економічно на даний момент. Крім того, слід активніше позиціонувати активний відпочинок в рамках вже цнуючих курортів і облаштованих пляжів, який в даний момент в Китаї користується невеликою популярністю, тим більше що можливості для розвитку такого туризму в Китаї присутні.

В цілому слід зазначити, що подальший розвиток пляжного туризму слід проводити на основі використання комплексного підходу і системного планування. Державним органам слід активно підтримувати і розвивати спільно з приватними інвесторами, в тому числі і закордонними - нові напрямки туризму і більш активно їх просувати.

Крім того, важливо подумати над створенням образу країни на міжнародному туристичному ринку з метою залучення більшої кількості іноземних туристів. Проведення грамотної політики розвитку туристичної галузі дозволять Китаю в подальшому займати важливе місце на світовому туристичному ринку, залучати валютні надходження, забезпечуючи розвиток усіх регіонів країни.

Китай має унікальні можливості для вдосконалення існуючих видів і форм туризму і створення абсолютно нових. Китайці уважно вивчають міжнародний досвід туристичної діяльності, швидко освоюють нововведення і технічні новинки, уважно вчаться і швидко готують кваліфіковані кадри. В результаті в перспективі ці чинники сприятимуть ще більш інтенсивному росту багатопрофільного китайського ринку диверсифікованих туристичних послуг,

підвищенню його ролі на глобальному світовому туристичному ринку і розвитку пляжно-купального туризму.

3.2. Перспективні напрями розвитку пляжного туризму в країні

Туризм у Китайській Народній Республіці вважають новим двигуном економічного процвітання. У галузі туризму зайнято 28 млн. осіб, побічно сектор дає роботу ще 80 млн. людей. Коли у країні на звітній конференції Китайської національної адміністрації з туризму (CNTA) підбили туристичні підсумки за 2018 рік, то стало відомо, що КНР зберегла статус четвертого за величиною туристичного напрямку в'їзного туризму в світі [43].

У 2018 році інвестиції у туризм в Китайській Народній Республіці досягли 1,5 трлн юанів, що на 16% більше, ніж за аналогічний період 2017 р. В основному у туризм вкладаються приватні інвестори (60% від усіх вкладень). У країні працюють 144 інвестиційних фонди, які спеціалізуються саме на розвитку туристичної сфери. За даними CNTA, внесок індустрії туризму Китаю в 2017 р. у ВВП країни склав 11% (8,77 трлн юанів або \$1,35 трлн) [54].

За даними CNTA Китайська Народна Республіка й у подальшому буде розвивати свої національні туристичні бренди, а також робити ставку на національні морські та оздоровчі курорти, на створення нових готелів класу люкс, які будуть орієнтовані на вибагливих туристів. У 2020 році загальний обсяг туристичного ринку Китаю мав сягнути 6,7 млрд. осіб, при цьому загальний обсяг інвестицій у сектор має скласти 2 трлн. юанів, а загальний дохід від туризму – становити 7 трлн. юанів [54].

Пляжно-курортний туризм в КНР стає все більш популярним серед іноземних туристів, оскільки відкриває абсолютно новий підхід до пляжного відпочинку, поєднаного з оздоровленням. Приміром, серед поціновувачів оздоровчого туризму добре відомі санаторії острова Хайнань. Вони представляють собою сучасні комфортабельні готельні комплекси, де додатково за доступною ціною можна пройти діагностику і процедури традиційної

китайської медицини, а в інший час – насолоджуватись відпочинком на пляжі [54].

Експерти Euromonitor International спрогнозували, що на регіон Далекого Сходу чекатиме туристичний бум в наступному десятилітті. І найбільше це торкнеться саме Китаю. Як зазначає аналітик Euromonitor International Вутер Гіртс : «Туризм – важлива віха китайської економіки». Це пояснюється тим, що в країні багато інвестицій направлені саме на поліпшення інфраструктури і туристичних стандартів, а також на дружні до туристів політичні підходи та ініціативи з боку держави [57].

Перспективним доповненням до туристської привабливості острова стала новина про включення в ряді готелів острова Хайнань в 2020 році концепції «все включено» з метою залучення додаткового потоку іноземних туристів. Впровадження даної системи почнеться з готелів, розташованих на курортах провінції Санья. На даний момент планується створення 3–4 готелів категорій 4* і 5*, а до кінця 2020 року їхня кількість має збільшитися до 10 [57]. З метою збереження критерію «ціна-якість» для впровадження системи будуть запрошені фахівці з Туреччини. Варто відзначити, що введення системи «все включено» орієнтоване переважно на аудиторію з середніми доходами, з метою забезпечення завантаження готельної бази острова, зменшення критерію сезонності, а також виключення певних складнощів, пов'язаних з організацією харчування на острові (мовний бар'єр, специфіка азіатської кухні).

Проблема при введенні системи очевидна: призначені традиційні продукти для «all in all» на острові не виробляють, а доставляють з материкової частини. Впроваджуючи систему, обсяг продуктів, що доставляються, буде збільшуватися, тим самим збільшуватися їх вартість. Не виключено, що вирішити дану проблему якісного харчування можливо за допомогою додаткових субсидій або перерозподілу вже наявних.

До перспектив розвитку курортів Китаю відноситься активна розбудова інфраструктури, зокрема – готельної бази. Правила присвоєння «зірок» готелям в Китаї визначені державним стандартом GB/T14308-2010 «Класифікація і

оцінка зоряного рівня готелів», а порядок перевірки і присвоєння кількості «зірок» встановлено «Правилами застосування державного стандарту GB/T14308-2010» (Повідомлення Державного управління у справах туризму № 234-2010) [54].

Відповідно до державного стандарту всі готелі розділені на п'ять категорій – від одно- до п'ятизіркових (включаючи особливу категорію – «платинові п'ятизіркові готелі»). Оцінка категорії готелів проводиться спочатку по обов'язковим вимогам. Готелі, що відповідають обов'язковим вимогам для готелів трьох, чотирьох і п'яти «зірок», додатково оцінюються по інфраструктурі та якості управління готелем [62].

Відповідність готелю вимогам інфраструктури оцінюється за бальною системою з максимальним показником в 600 балів. Тризіркові готелі повинні набрати не менше 220 балів, чотиризіркові – не менше 320, п'ятизіркові – не менше 420 балів. Найбільш значимий критерій в оцінці – номер для гостей: на нього припадає майже третина балів за інфраструктуру готелю (191 бал). Розташування готелю оцінюється в 30 балів, наявність ресторану – в 59, забезпечення безпеки – в 16 балів. Спеціальні вимоги до ділових готелів оцінюються в 70 балів, а до готелів для пляжного відпочинку – в 65 балів [62].

Відповідність готелю вимогам по системі управління оцінюється у відсотках. Тризіркові готелі повинні набрати не менше 70%, чотиризіркові – не менше 80%, п'ятизіркові – не менше 85%. Загальна кількість балів, які готелі можуть набрати за управління, - 600. З них: система менеджменту – 60 балів, якість послуг стійки обслуговування – 111, якість обслуговування номерів – 126, якість обслуговування в ресторанах – 117, інші послуги – 84 бали, обслуговування місць загального користування – 102 бали [70].

У першу чергу оцінюється якість послуг готелю, починаючи з відповіді персоналу на дзвінок на загальний телефон і закінчуючи від'їздом гостя з готелю. Наприклад, оцінюється швидкість відповіді на дзвінок в готелі, ввічливість співробітників, знання ними цін, відмінностей номерів готелю, здатність відповісти на англійській мові, обслуговування гостей при в'їзді та

виїзді з готелю. Тут же оцінюється якість обстановки в номерах готелю і місцях загального користування [46].

Всі нові готелі можуть звернутися за присвоєнням категорії після закінчення одного року з початку ведення господарської діяльності. Повідомлення Державного комітету у справах туризму містить тільки правила присвоєння категорії п'ятизіркового готелю (при присвоєнні інших категорій використовуються схожі правила). Заява на присвоєння готелю категорії п'ятизіркового подається в комітет з присвоєння категорій за місцем знаходження готелю. Комітет протягом одного місяця проводить перевірку заявних документів.

Якщо всі документи відповідають вимогам, місцевий комітет направляє заявний документи готелю в загальнонаціональний комітет зі своєю рекомендацією. Якщо за результатами перевірки готель не відповідає вимогам, його співробітникам пропонується виправити всі помилки і знову звернутися з заявою стосовно повторної перевірки. Рішення про відмову може бути оскаржено у Державному комітеті у справах туризму КНР, за яким залишається право прийняття остаточного рішення. Інвестори стали більш чутливі до ризиків і віддають перевагу готелям з великою кількістю номерів і з набором стандартних послуг. Причому слід враховувати, що внутрішній турпотік з Китаю незмінно зростає і будівництво нових готелів на популярних курортах залишається актуальною темою.

Необхідно відзначити великий потенціал готельного бізнесу в КНР. На графіку (рис. 3.4) [54] показаний в порівнянні зростання номерного фонду готельної індустрії США, які є світовим лідером, і темпи будівництва готелів в КНР.

Як показує графік, кількість номерів в китайських готелях до 2025 року імовірно досягне американського рівня, а потім може і перевищити його [68].

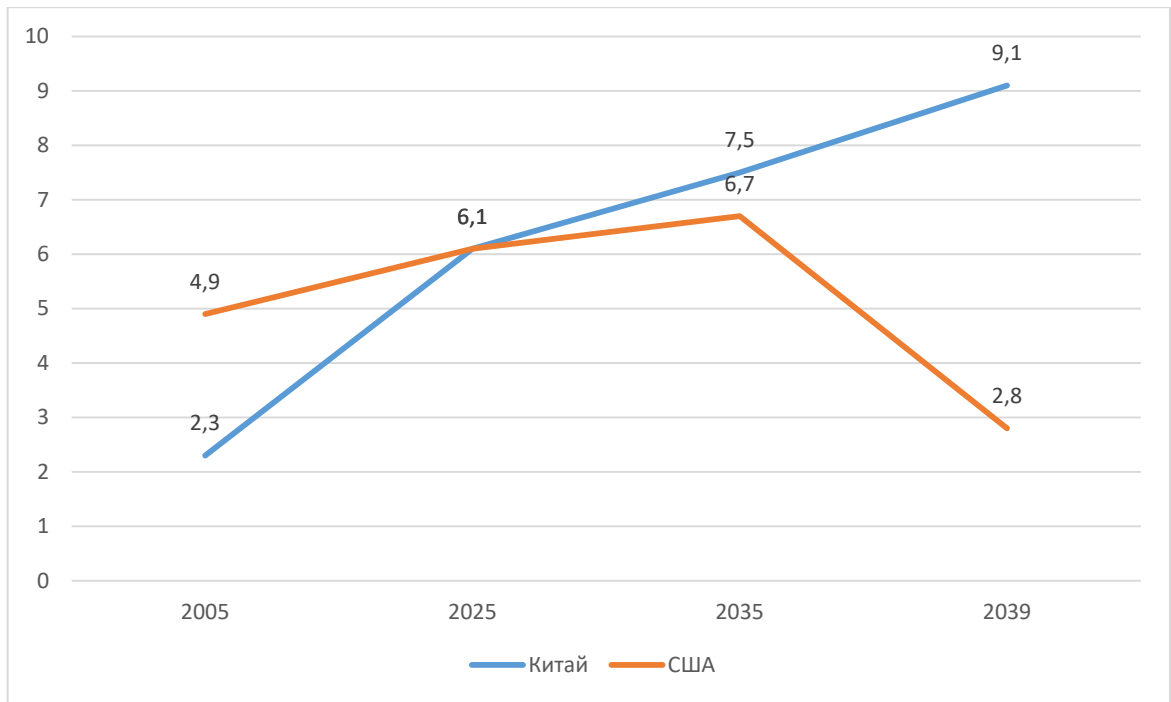

Рис. 3.4. Порівняльний графік прогнозованого зростання номерного фонду в Китаї і в США (млн.) (побудовано за [54])

Історично склалося, що саме міжнародний туризм став драйвером зростання готельного ринку Китаю. Хоча слід зазначити, що на даний момент зі збільшенням середнього доходу у населення і, відповідно, прошарку середнього класу внутрішній туризм є основним механізмом зростання готельної індустрії КНР.

У 2013 році дохід від цієї туристичної сфери склав 14% від загальних доходів китайського туризму [54]. Туристи, які приїжджають в Китай на відпочинок, найчастіше вибирають, досить багато додатково замовляють оздоровчі тури, поєднуючи їх з різними видами відпочинку, наприклад, пляжним або екскурсійним.

Так, наприклад, місто Далянь на березі Жовтого моря, є не лише одним з найпопулярніших курортів, але й великим центром медичного туризму. Розвинена інфраструктура поряд з чистою прибережною смугою сприяли розвитку санаторно-курортного і оздоровчого туризму в даному регіоні. Тут знаходиться багато центрів, які пропонують різні медичні послуги, як

традиційної китайської медицини, так і з використанням останніх досягнень науки і техніки.

Так само планується відкриття великих медичних центрів на міжнародному курорті Хайнані. У 2015 році тут розпочалось будівництво парку медичного туризму. Даний проект отримав схвалення Держради КНР в рамках концепції розвитку острова. Крім того, уряд Китаю інвестує 169 млн юанів в реабілітаційний інститут при клініці традиційної китайської медицини на іншому популярному серед іноземців курорті – Санья. Ведеться розробка бренду китайських медикаментів і активне просування їх на Хайнані. Мета – перетворення Хайнань в новий центр міжнародного туризму з медичним ухилом [68].

Пляжний відпочинок традиційно поєднується з активним відпочинком. На окрему увагу заслуговує розвиток в Китаї спортивного туризму та просування активного відпочинку. Потенціал країни в даному питанні – величезний, з огляду на площі і різноманітність природних і кліматичних ресурсів. По суті, зараз Китай може запропонувати все від пляжного відпочинку до гірськолижних курортів. Мало хто з країн може похвалитися цим. Однак слід визнати, що сьогодні дані можливості використовуються не настільки активно.

Наприклад, Хайнань може запропонувати туристам нові напрямки активного відпочинку: яхтинг, гольф і серфінг. Все це стало можливим завдяки інвестиціям держави і приватних інвесторів в інфраструктуру. Хайнань є чудовим місцем на східному узбережжі в 112 кілометрах на північ від Санья і 139 кілометрах на південь від Хако. Вся ця область вважається ідеальним місцем для серфінгу і саме тому в 2011 році тут були проведені перші в Азії змагання серферів, організовані Міжнародною Асоціацією Серфінгу [68].

Інфраструктура на Хайнані для яхтової індустрії швидко розбудовується, і острів тепер має два причали, які повністю відповідають міжнародним стандартам, в Хайкоу і Санья. Крім того, є 35 яхтклубів різних розмірів. Деякі з виробників яхт вже встановила свою присутність в провінції Хайнань, а також

тут (за станом на кінець 2018 року) відкрито більш ніж 60 офісів продажу обслуговування. Поки що рано про це говорити, але найближчим часом Хайнань складе значну конкуренцію провідним яхтовим портам, так як острів зручно розташований по відношенню до Гонконгу і Макао. За законодавством, прийнятим в квітні 2011 року, іноземні яхти можуть залишатися в Хайнані протягом максимум 30 днів і реєструвати своє прибуття потрібно тільки через 7 днів після прибуття [35].

Як показують відповідні дослідження, гольф служить важливим фактором залучення туристів як з Азії так і з Заходу. Гольф вже довів, що може бути важливим стимулом і просувати Хайнань на туристичній карті світу завдяки проведенню цілого ряду основних подій в світі гольфу. В даний час на Хайнані є 35 діючих полів для гри в гольф і ще 40 знаходиться в стадії будівництва і проектування [54].

Необхідна також більш детальна сегментація туристів на курортних напрямках. Щоб розвивати китайський ринок курортного туризму, необхідно зробити глибокі дослідження потенційного ринку Китаю, зрозуміти купівельну поведінку і характеристики китайських туристів так, щоб забезпечити цілеспрямовані курортні продукти, адаптувати їх до китайських та іноземних споживачів, що в кінцевому підсумку сприятиме розвитку курортного туризму в Китаї.

Китай встав на шлях поглиблення подальшого реформування туристичного сектора від екстенсивного до інтенсивного шляху, до нових більш ефективних форм господарювання («кластерному» туризму (цюанью люю), до подальшого розширення купівельного попиту, поліпшення функціонування галузі, більш ретельного контролю за діяльністю туристичних агентств, готельного господарства, туристичних destinations, гідів-екскурсоводів для подолання факторів, що стримують розвиток як внутрішнього, так і в'їзного туризму: щодо туристичних destinations здійснюється жорсткий контроль над екологічною складовою розробки туристичних destinations, дотриманням норм безпеки, граничної місткості

об'єкта, вартістю вхідних квитків на DESTИНАЦІЇ, дотримання розпоряджень щодо надання пільг окремим категоріям, в разі порушень позбавлення статусу А-об'єкта, щодо туристичних агентств ведеться боротьба з демпінговими цінами і відвідування туристами магазинів «на особливих умовах», щодо гідів-екскурсоводов – отримання ліцензій і загальна атестація, щодо готелів - контроль за відповідністю кількості зірок заявленим, зняття зірок в разі невідповідності.

Проводиться подальша робота з розширення інтернет-комерції, розробці спеціалізованих продуктів, поліпшення інфраструктури галузі, мультиплікативний ефект від розвитку якої вже давно виявлений і всіляко використовується на благо розвитку суспільства, для створення робочих місць у віддалених і слаборозвинених районах, з метою позбавлення від бідності, захисту екології, будівництва транспортної інфраструктури. Нова концепція «кластерного» підходу зможе знизити явища територіальної диференціації, привести індекс Джині до нормальних величин, здійснити завдання «двох столітніх» цілей і супроводжувати виконання заповітної мрії китайського народу про «велике відродження китайської нації» [54].

Основними рекомендаціями є наступні:

1. Створення спеціальної групи на рівні уряду з питань курортної економіки. Курортна економіка є системним проектом за участю багатьох відомств, таких, як Національна комісія з розвитку і реформ, Міністерство промисловості та інформаційних технологій, Міністерство транспорту, Адміністрація морської безпеки, Міністерства громадської безпеки, митниці, Інспекції з карантину та туристка Національної Адміністрації. Саме тому, на сучасному етапі необхідне створення такої групи, до якої увійшли б представники відповідних міністерств і відомств. Різні відомства повинні працювати разом і виробити узгоджену і всеосяжну політику по курортній тематиці. Ця група повинна координувати морські, океанські і річкові курортни, що зачіпають інтереси материкового Китаю, особливих

адміністративних районів і Тайваню, а також перебувати в тісному контакті з відповідними службами інших країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

2. Формулювання загальної стратегії з розвитку курортного туризму в Китаї. В останні роки на круїзних ринках Північної Америки і Європи відзначається насичення. Тому міжнародний курортний ринок йде на схід. Деякі країни оцінили перспективи такого розвитку і створили відповідні плани. Так в 2004 році Індія сформулювала «Загальний план для національного курортного туризму», в 2008 році країни АСЕАН спільно сформулювали «Координаційний план розвитку курортного туризму», в 2010 році, Південна Корея сформулювала «План розвитку курортної індустрії в Республіці Корея».

У Китаї ж немає інтеграції курортної індустрії в загальний план національної економіки, і в зв'язку з цим відсутні систематичні інституційні норми, орієнтовані на розвиток курортної індустрії. Відповідні відомства не запропонували спеціальні керівництва і плани, призначені для курортного розвитку.

Національному комітету з розвитку і реформи необхідно взяти на себе ініціативу, щоб сформулювати загальну стратегію з розвитку китайської курортної економіки, яка повинна охоплювати такі питання, як цілі курортної індустрії, плани розвитку, вдосконалення системи підготовки спеціалістів в даній сфері, розбудова інфраструктури. Скоординований план розвитку допоможе досягти Китаю сильних позицій на азіатському курортному ринку, а згодом і на світовому.

3. Розробка маркетингових заходів щодо просування пляжного туризму.

Пляжний туризм є туристичним продуктом високого класу. Потрібен деякий час, щоб він був прийнятий більшістю китайських та іноземних споживачів. Національна туристична адміністрація може сформулювати і реалізувати, наприклад, «п'ятирічний план з просування китайського курортного туризму» як це було зроблено для «червоного туризму», прийняти острів Хайнань в якості основних сегментів ринку.

В останні роки прибережні міста розвивають курортну галузь з великим ентузіазмом, але все ще існують проблеми, такі як відсутність маркетингу. Міжнародну рекламу і маркетинг курортного туризму слід терміново посилити. Рекомендується розвивати міжнародний маркетинг і просувати багаті туристичні ресурси Китаю і передові портові споруди для підвищення вхідного курортного туризму і популяризації його серед місцевого населення. Туристичні агентства повинні посилити пропаганду курортної туристичної діяльності.

Перспективи розвитку пляжного туризму в Китаї мають проекти у всіх цінових категоріях. У той же час, вибираючи проект, необхідно враховувати, що, по-перше, більшість інвесторів розглядає найбільш «дорогі» сегменти, що виправдано в силу більшої прибутковості, але в підсумку пов'язане з максимальним ризиком перенасичення. Більш того, саме в цьому сегменті переваги споживачів найбільш розмиті. По-друге, існуючий сегмент, розрахований на доступний відпочинок набагато більш прозорий, але безумовно більш ємний і в даний час абсолютно не насичений. Більш того, без урахування введення нових/реконструйованих об'єктів, ступінь ненасиченості буде тільки рости за рахунок природного вибуття найстаріших об'єктів.

Решта рекомендації носять загальний характер для більшості курортів:

1. Створення більш якісного номерного фонду. В рамках даного напрямку можна піти двома шляхами: реконструкція/модернізація існуючого готельного фонду і створення нових якісних засобів розміщення з розвиненою інфраструктурою і єдиною концепцією.

2. Підвищення якості та різноманітності послуг/видів відпочинку. Доцільно для подальшого розвитку китайських курортів використовувати світовий досвід SPA-курортів. Додаткові послуги та їх високу якість є перевагою для будь-якого курорту. Відмітною особливістю курортів Хайнаню від інших курортів є наявність різних напрямків відпочинку.

3. Підвищення професійної підготовки кадрів. Підвищення якості послуг нерозривно пов'язане з необхідністю підвищувати кваліфікацію кадрів, які

працюють у туристичній сфері регіону. Вихід готельного та рекреаційного обслуговування на курортах Китаю на новий якісний рівень можливий завдяки створенню системи якісної освіти, в тому числі курсів перепідготовки кадрів в області туризму з метою підвищення кваліфікації, за рахунок чого регіон зможе вийти на один рівень з відомими європейськими курортами.

Таким чином, на основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки. Серед ключових проблем пляжного відпочинку Китаю потрібно відзначити наступні: низький рівень обслуговування туристів, невелика кількість співробітників, які володіють іноземними мовами (хоча б базовою англійською), негативний вплив туризму на навколишнє середовище.

Разом з тим існує величезний потенціал для розвитку курортного відпочинку у Китаї. Основним центром є острів Хайнань, який наразі є головним міжнародним центром пляжного відпочинку у Китаї. Його значна перевага – сонячні погода впродовж понад ніж 300 днів на рік.

Необхідно розвивати додаткові послуги на ключових курортах КНР, зокрема, острові Хайнань. Зокрема, у готелях надавати оздоровчо-лікувальні послуги, розвивати інфраструктуру для активного відпочинку. Наразі це вже робиться: Хайнань може запропонувати туристам нові напрямки активного відпочинку: яхтинг, гольф і серфінг. Все це стало можливим завдяки інвестиціям держави і приватних інвесторів у туристичну інфраструктуру країни.

ВИСНОВКИ

Отже, у кваліфікаційній роботі було розкрито теоретичні особливості пляжного туризму як виду туристичної діяльності, визначено особливості фізико-географічного положення та природно-рекреаційних ресурсів Китаю, а також представлено характеристику сучасного стану туристичної інфраструктури країни та визначено основні проблеми та перспективи розвитку пляжного туризму в Китайській Народній Республіці.

У результаті виконання кваліфікаційної роботи були зроблені наступні висновки:

Пляжний туризм є одним із найпопулярніших видів туризму у світі. Пляжний туризм – це різновид туризму, метою якого є відпочинок на пляжах та користування послугами, що пропонуються на пляжних територіях. Пляжно-купальний туризм передбачає відпочинок на узбережжях річок, морів, океанів тощо, та має на меті відновлення фізичних та духовних сили людини.

Існують певні вимоги, яким повинні відповідати пляжі для того, щоб отримати категорію якості. Зокрема, пляжі першої категорії позначають синім прапором, пляжі другої категорії – зеленим кольором, третьої – жовтим.

Китай – одна з найбільших за площею держав світу, яка розташована у Центральній і Східній Азії. Китайська Народна Республіка має значний земельний фонд, великі запаси корисних копалин, потужні гідроресурси, а також широкі можливості освоєння ресурсів океану. Китай омивається водами трьох морів – Жовтого, Східно-Китайського і Південно-Китайського, які є окраїнними морями Тихого океану.

У зв'язку із значною територією Китайська Народна Республіка характеризується різноманітністю кліматичних зон. Клімат у Китаї сильно відрізняється в різних частинах країни в межах трьох кліматичних поясів: помірного континентального на заході та півночі із спекотним літом і суворою зимою, субтропічного в центральних районах країни і тропічного мусонного на південному узбережжі і островах.

Туристична інфраструктура в Китаї розвивається значними темпами: протягом багатьох років були розширені і побудовані нові аеропорти, вокзали, пасажирські пристані в портах; збільшено кількість повітряних рейсів, залізничних, автобусних та судноплавних маршрутів, та загалом підвищено якість туристичного обслуговування. У приморських рекреаційних районах також поступово розвивається потужна туристична індустрія, а саме: розбудовуються готелі, пансіонати, торгово-розважальні центри, парки атракціонів тощо. Все це робить пляжні курорти країни конкурентоспроможними серед інших курортів світового масштабу.

Найвідомішим морським курортом Китаю вважається острів Хайнань, який завдяки тропічному м'якому клімату вабить туристів з усього світу цілий рік. Хайнань омивається водами Південно-Китайського моря. Центральний курорт острова Хайнань – це найпівденніше місто Санья. До того ж пляжний туризм відомий у містах півдня і сходу країни, що мають привабливі кліматичні умови, завдяки чому туристи можуть купатися у морі протягом усього року.

Туристичні організації в містах та на островах, що пропонують послуги для пляжного відпочинку, постійно розвиваються та швидко реагують на попит споживачів туристичних послуг в даній сфері, тому їм вдається не тільки зберігати потік туристів, а й постійно його збільшувати. У всіх курортних містах приділяється велика увага екології та чистоті, тому розвиток пляжно-купального відпочинку розвивається стійкими темпами.

Серед ключових проблем пляжного відпочинку Китаю потрібно відзначити наступні:

- недостатньо високий рівень обслуговування туристів;
- невелика кількість співробітників, які володіють іноземними мовами (хоча б базовою англійською);
- негативний вплив туризму на навколишнє середовище.

Основними рекомендаціями для розвитку пляжного туризму в Китаї є наступні:

- створення спеціальної групи на рівні уряду задля розгляду питань у справах пляжного туризму;
- розробка основної стратегії з розвитку пляжного туризму в країні;
- підвищення якості послуг та професійної підготовки кадрів.

На сьогодні Китай створює потужний міжнародний туристичний кластер пляжного відпочинку і туризму. Туристичний продукт пляжного відпочинку, що пропонується на території Китаю, не поступається аналогічним продуктам інших країн по співвідношенню ціна – якість. Для підвищення конкурентоспроможності туристичного продукту, а саме пропозицій для пляжно-купального відпочинку, необхідно вивчати структуру пропозиції турпродукту в сусідніх країнах та сучасні вимоги туристів до пляжного відпочинку.

Оцінюючи природно-ресурсний потенціал та культурні особливості Китайської Народної Республіки, можна дійти до висновку, що ця країна є цікавою для туристів, оскільки вона має спиятливі природно-кліматичні умови та багаті туристичні ресурси. Китай, виходячи зі своїх розмірів, великої протяжності з півночі на південь і різноманітним рельєфом, має значні внутрішні відмінності, які є привабливими для туристів.

Необхідно зазначити, що становленню країни в якості одного зі світових лідерів в сфері в'їзного туризму багато в чому сприяє курс відкритості, а також політичні та економічні реформи.

За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що країна має спиятливі умови для розвитку туризму, у тому числі пляжного, враховуючи особливості рельєфу, клімату, водних і бальнеологічних ресурсів. Розвиток пляжного туризму для Китайської Народної Республіки є одним з найперспективніших та має стати одним з основних напрямів розвитку туристичної індустрії у цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонова Л. Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Знання України, 2002. 352 с.
2. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. М.: Мысль, 1983. 290 с.
3. Азар В.І. Економіка і організація туризму: підручник. М.: Профвидав., 2003. 352с.
4. Александрова А. Ю. Міжнародний туризм: підруч. посібник для вузів. М.: Аспект Пресс, 2011. 356 с.
5. Ананьев М.А. Международный туризм. М.: Международные отношения, 1998. 258 с.
6. Архіпов В. В. Організація ресторанного господарства. 2-го вид. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури; 2010. 280 с.
7. Байлик С.І. Готельне господарство. Проблеми, перспективи, сертифікація. К.: Альтерпрес, 2003. 208 с.
8. Барановська О. В. Фізична географія материків і океанів: навч. посіб. для студентів ВНЗ: [у 2 ч.]. Н.: Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя, 2013. 306 с.
9. Годфрі Х., Кеннет М. Стимулювання міжнародного туризму в ХХІ столітті. М.: Фінанси і статистика, 2003. 240 с.
10. Головащенко І. О. Філософія: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2016. 200 с.
11. Головка О.М. Організація готельного господарства: навч. посібник. К.: Кондор-Видавництво, 2012. 338 с.
12. Гуляев В.Г. Організація туристичної діяльності. М.: Нолідж, 2006. 233 с.
13. Гутник О. Сучасні форми організації і роботи у готельному бізнесі / О. Гутник // Вісник Львів. Університету. Серія міжнародні відносини. 2008. Вип. 24. С. 64-70.

14. Данильчук В.Д. Світовий ринок послуг туристичного бізнесу. Донецьк: ДШБ, 2000. 146 с.
15. Долматов Г.М. Международный туристический бизнес: история, реальность и перспективы. Ростов н/Д: Феникс, 2012. 368 с.
16. Экономика туризма: Учебник для вузов / под ред.: В. М. Козырева, И. В. Зорина. М.: Изд-во «Финансы и статистика», 2011. 312с.
17. Єрмаченко В. Є. Перспективи застосування у вітчизняній економіці досвіду перетворень туристичної галузі Китаю: Чернігів. наук. часопис. Серія 1: Економіка і управління. 2015. № 1. С. 25–38.
18. Жукова М.А. Індустрія туризму: менеджмент організації: підручник. М., 2003. 402 с.
19. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма. Минск.: БГЭУ, 1999. 145 с.
20. Квартальнов В.А., Зорин И.В. Менеджмент туризма. Туризм как вид деятельности. Учебник. М.: Финансы и статистика, 2001. 288 с.
21. Квартальнов В.А., Романов А.А. Международный туризм: политика развития. М.: Финансы и статистика, 2012. 146 с.
22. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: навч. посібник. Серія: Вища освіта XXI. К. 2011. 334 с.
23. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм.: навч. посібник. М.: Вища школа, 1994. 192 с.
24. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу: навчальний посібник. К.: Знання, 2008. 639 с.
25. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. К.: Знання, 2008. 661 с.
26. Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
27. Мунін Г. Б. Франчайзинг у готельно-ресторанному бізнесі: навч. посіб. / Г. Б. Мунін, Ю. О. Карягін, А. С. Артеменко, Ю. В. Кошиль. К.: Кондор, 2008. 370 с.
28. Масляк П. О. Рекреаційна географія: Навч. посібник. К: Знання, 2008. 343 с.

29. Сенин В.С. Введение в туризм. М., 2013. 254с.
30. Нечаева А.В. Пространственная дифференциация выездного туризма Китайской народной республики. Диссертация на соискание ученой степени кандидата географических наук.: 25.00.24. М, 2009. 184 с.
31. Овчаренко Л. В. Развитие гостиничного бизнеса: современные мировые тенденции / Л.В. Овчаренко, А.В. Овчаренко // Мир человека. 2009. Т.9. №1. С.120-126.
32. Панасенко Б. Д. Фізична географія материків: навч. посіб. : в 2 ч. В. : ЕкоБізнесЦентр, 1999. 200 с.
33. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник. К., 2003. 591 с.
34. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
35. Рынковой И. В. Религиозный туризм: Дао и Даосизм в Китае. Сервис plus. 2010. № 4. С. 90–96.
36. Стафійчук В. І. Аналіз виїзного туризму Китаю та «портрет» китайського туриста / В. І. Стафійчук А. О. Москаленко // Географія та туризм. 2015. Вип. 33. С. 61–73.
37. Федорченко В.К. Уніфіковані технології готельних послуг. К.: Вища Школа, 2001. 236 с.
38. Чайка В. М. Основи дидактики: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2011. 240 с.
39. Шамара І. М. Сучасний стан та проблеми розвитку туризму в Китаї / І. М. Шамара, І. П.
40. Четверікова //Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство.Туризм. 2017. Вип. 6. С. 206–211.
41. Юрківський В. М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. 2-ге. К.: Либідь, 2001. 416 с.
42. Янкевич Ю.С. Маркетинг в гостиничной индустрии и туризме: М., 2013. 354 с.

43. Гомов Д. В. Туристична індустрія Китаю: сучасний стан та перспективи розвитку. URL: http://presentsak-center.com/book/Issue_2-3/45_Gomov.doc (дата звернення: 15.03.2020).
44. Комар Н. В. Фактори туристичної привабливості Китаю / Вісн. асоціації докторів філософії України. 2015. № 1. URL: <http://aphd.ua/publication-40/> (дата звернення: 23.03.2020).
45. Нечай А. А. Тенденции развития международного туристического рынка и особенности въездного туризма в Китае / Сборник научных статей «Беларусь и мировые экономические процессы». 2011. Вып. 8. С. 88–95. URL: http://tourlib.net/statti_tourism/nechaj.htm (дата звернення: 23.03.2020).
46. Пульникова А. А. Туризм в Китае и перспектива его развития / А. А. Пульникова, В. С. Бовтун // Горизонты образования. Барнаул, 2008. Вып. 10. URL: http://www.tourlib.net/statti_tourism/pulnikova.htm (дата звернення: 10.02.2020).
47. Авиация и туризм под прицелом коронавируса. URL: <https://www.unian.net/tourism/lifehacking/10914092-aviaciya-i-turizm-pod-pricelom-koronavirusa.html> (дата звернення: 23.04.2020).
48. Білан М.О. Готельні ланцюги: стан і перспективи розвитку. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/bilan.htm (дата звернення: 28.04.2020).
49. Енциклопедія Китайської Наодної Республіки. Кулінарні школи. URL: <https://www.abirus.ru/content/564/623/625/646/661/12161/12163.html> (дата звернення: 05.03.2020).
50. Купально-пляжний відпочинок. URL: <https://sites.google.com/site/plaznijturizm/> (дата звернення 20.04.20).
51. Найцікавіші готелі Китаю. URL: <http://interest-travel.ru/samy-interesnye-oteli-kitaya/html> (дата звернення: 07.03.2020).
52. Офіційний сайт Всесвітньої ради з туризму і подорожей. URL: <http://www.wttc.org/> (дата звернення: 10.02.2020).

53. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: <http://www.e-unwto.org> (дата звернення: 10.02.2020).
54. Офіційний сайт Китайської національної туристичної адміністрації організації. URL: <http://www.cnta.gov.cn> (дата звернення: 10.02.2020).
55. Офіційний сайт державного видання Китаю «Женьмінь Жибао». URL: <http://www.russian.people.com.cn> (дата звернення: 10.02.2020).
56. Офіційний сайт державного інформаційного агентства «Сінхуа». URL: <http://www.russian.news.cn> (дата звернення: 10.02.2020).
57. Офіційний сайт державної служби статистики Китаю. URL: <http://www.stats.gov.cn> (дата звернення: 10.02.2020).
58. Сайт туристичної фірми «СВ-Астур». Сутність пляжного туризму. URL: <https://svastour.ru/articles/puteshestviya/vidy-turov/plyazhnyu-turizm.html> (дата звернення: 10.01.2020).
59. Сайт туристичної фірми «Тьотя Даша». Китай. Про країну. URL: <http://dasha.ho.ua/index.php/china/556-pro-krajinu> (дата звернення: 10.01.2020).
60. Список об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Китаї. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 10.02.2020).
61. Пляжний туризм. URL: <https://studopedia.org/1-72668.html> (дата звернення: 10.01.2020).
62. Туризм в Китає URL: <http://www.chinatrips.ru/guide/overview/tourism-in-china.html> (дата звернення: 15.02.2020).
63. Туристичний атлас. Пляжний відпочинок. URL: <http://www.toptour.com.ua/recreation/plyazhnyi-otdykh/> (дата звернення: 10.01.2020).
64. Фэн Ин. Ускорение развития туризма в целях содействия устойчивому и здоровому развитию туризма / Ин Фэн // Китай. Новости туризма. – 2010. URL: https://www.syl.ru/article/166897/new_kultura-kitaya-traditsionnaya-kultura-kitaya (дата звернення: 15.02.2020).

65. Kotler, P.; Bowen, J. & Makens, J. Marketing for hospitality and tourism. – Boston: Pearson. Philip Kotler, John T. Bowen, James C. Makens. Prentice Hall, 2010 - 683 p.
66. Xu F. China's Outbound Tourism – Emerging Trends and Features in the Second Decade of the 21st Century / F. Xu, S. Wang // Perspectives in Asian Leisure and Tourism. 2014. Vol. 2. Iss. 1. P. 1–16.
67. World Heritage List Statistics URL: <http://whc.unesco.org/en/list/stat> (Last accessed: 17.03.2020).
68. China National Tourism Administration. URL: <https://www.travelchinaguide.com/tourism/2015statistics/outbound.html> (Last accessed: 12.01.2020).
69. Forum «Countries and Their Cultures». URL: <http://www.everyculture.com/Bo-Co/China.html> (Last accessed: 15.03.2020).
70. Standards of hotel classification. URL: <http://www.worldhotelrating.com/about.php> (Last accessed: 21.04.2020).
71. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2017 National Economic and Social Development. URL: http://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/201802/t20180228_1585666.html (Last accessed: 15.03.2020).
72. The Top 10 Hotel Groups in the World: 2012 Shows Few Changes: Hotel Online. News for the Hospitality Executive. URL: <http://www.pittsburgh-hotels.org/hot/top10hotelgroups.pdf> (Last accessed: 21.04.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А

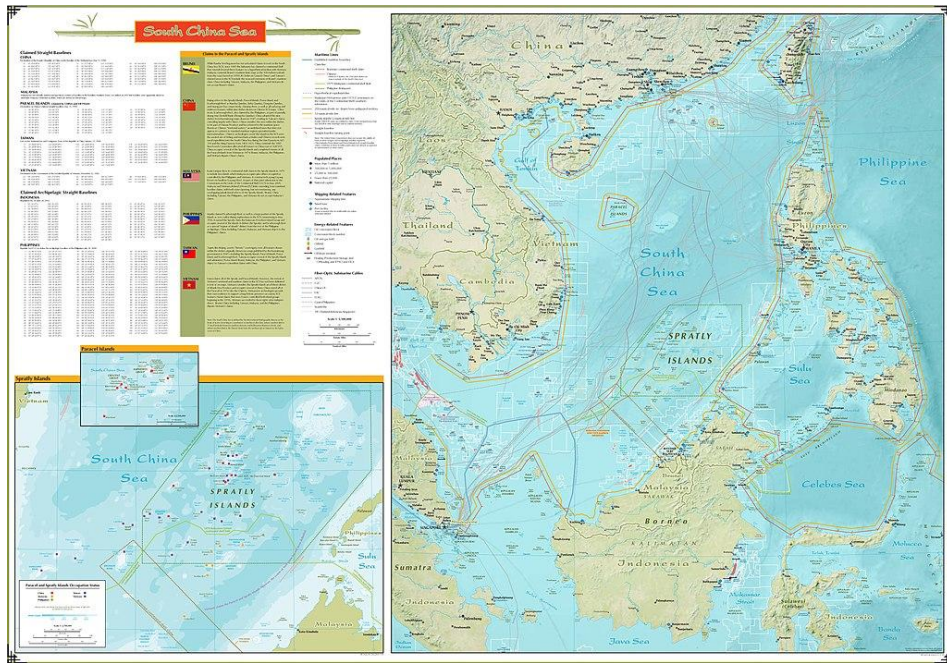

Рис.А.1. Територіальні претензії країн у Південнокитайському морі [8]

Рис.А.2. Територіальні претензії країн у Південнокитайському морі [8]

Рис.А.3. Рельєф Китаю [8]

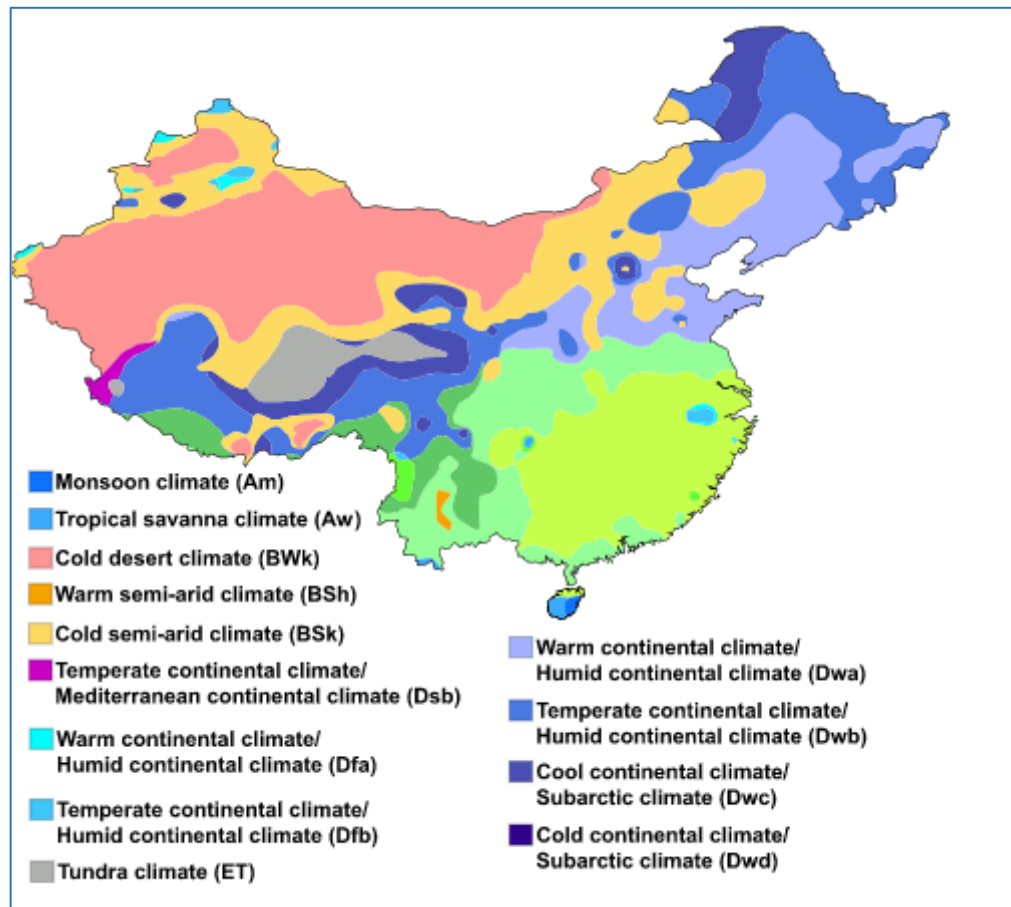

Рис.А.4. Кліматична карта Китаю [59]

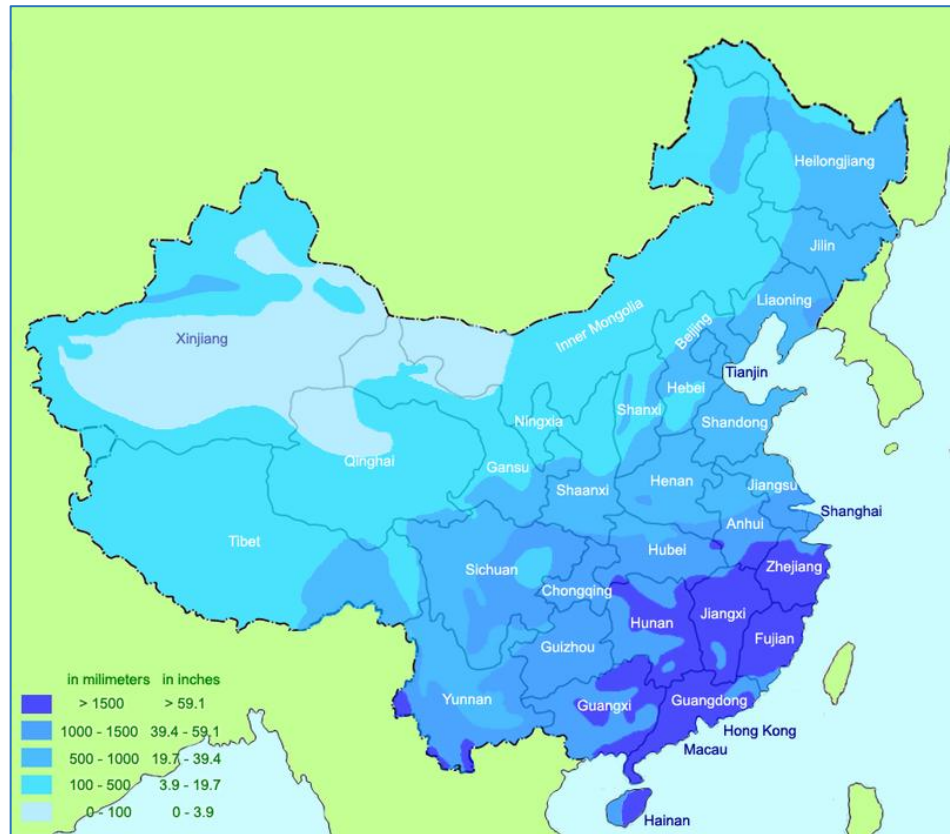

Рис.А.5. Середньорічна кількість опадів [59]

Центри пляжного туризму Китаю

Рис.Б.1. Острів Тайвань [59]

Рис.Б.2. Острів Хайнань [59]

Рис.Б.3. Макао – курорт на узбережжі Південно-Китайського моря [59]

Рис.Б.4. Санья – міський округ на півдні острова Хайнань [62]

Рис.Б.5. Бухта Ялуьвань (Yalong Bay) [62]